

GAMLE HUS DA OG NÅ

Status for SEFRAK-registrerte bygninger
Sarpsborg kommune
Østfold fylke 2014
3. omdrev

Dammann, Åse





Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)

Storgata 2, Postboks 736 Sentrum, 0105 Oslo

Telefon: 23 35 50 00

www.niku.no

Tittel GAMLE HUS DA OG NÅ Status for SEFRAK-registrerte bygninger Sarpsborg kommune Østfold fylke 2014 3. omdrev	Rapporttype/nummer NIKU Rapport 81	Publiseringsdato 02.03.2015
	Prosjektnummer 15620830	Sider 64
	Avdeling Samfunn og forvaltning	Tilgjengelighet Åpen
Forfatter(e) Dammann, Åse	ISSN 1503-4895 ISBN 978-82-8101-222-6	Periode gjennomført 2014-2015
	Forsidebilde 01051401008: Vaktmesterbolig og kontorbygning på Hafslund gård. Foto: ÅD/NIKU 2014	

Prosjektleder Åse Dammann
Prosjektmedarbeider(e) Elisabeth Andersen, Monica Kristiansen, Kari Larsen, Regin Meyer, Anneli Nesbakken og Troels Petersen
Kvalitetssikrer Grete Swensen

Finansiert av Riksantikvaren

<p>Sammendrag</p> <p>I denne rapporten beskrives tap, endringer og tilstand for SEFRAK-registrerte bygninger eldre enn 1900 i Sarpsborg kommune i Østfold fylke i perioden 2009-2014, samt samlet resultat for Bø, Holmestrand, Samnanger og Sarpsborg, som er de fire kommunene som ble kontrollregistrert i 2014. Resultatene analyseres i forhold til samfunnssektor, sosial miløsammenheng, bygningstyper og geografiske variasjoner. Undersøkelsen er del av Riksantikvarens overvåkningsprogram Gamle hus da og nå, som gjennomføres ved kontrollregistrering i felt hvert femte år i 18 utvalgte kommuner. 3. omdrev av feltregistreringen startet i 2010. Bygningene som inngår i undersøkelsen ble SEFRAK-registrert i perioden 1975-1995. Det opprinnelige undersøkelsesgrunnlaget i overvåkningsprogrammet for Sarpsborg kommune var 1655 bygninger. Ved første gangs kontrollregistrering i 2004 var 232 av bygningene gått tapt og i 2009 ytterligere 76. I 2014 ble det registrert 74 nye tap, slik at antall gjenstående bygninger i 2014 er 1273. 23 % av bygningene i det opprinnelige undersøkelsesgrunnlaget i Sarpsborg er tapt. Det årlige tapet i perioden 2009 til 2014 er på 1,1 %.</p>
<p>Abstract</p> <p>This report describes losses, alterations and current condition of SEFRAK-listed buildings older than 1900 in Sarpsborg municipality, Østfold County during the period 2009-2014, and a compilation of survey results covering the same period for the municipalities of Bø, Holmestrand, Samnanger and Sarpsborg. These results have been analysed in relation to numerous factors, such as socio-economic sector, physical and social geography, demographics, and building types. Control surveys are carried out every fifth year in 18 selected municipalities. The third cycle of such surveys started in 2010. All the buildings were registered in SEFRAK between 1975 and 1995. The baseline figure for the control surveys in Sarpsborg was 1655 buildings. By 2004, 232 buildings had been lost, with a further 76 by 2009. 74 new losses were discovered in 2014, bringing the total of remaining buildings down to 1273. 23 % of the baseline figure for the control surveys in Sarpsborg municipality has been lost. Looking at the period 2009-2014 on its own, we find that the annual rate of loss is 1,1 %.</p>

Emneord Kulturminne, SEFRAK, bygning, miljøovervåkning, kontrollregistrering, tap, endring, tilstand, Sarpsborg, Østfold
Keywords Cultural heritage, SEFRAK, buildings, monitoring, control survey, loss, alteration, condition, Sarpsborg, Østfold

Avdelingsleder
Inge Lindblom

Forord

Gamle hus da og nå er Riksantikvarens miljøovervåkningsprogram for SEFRAK-registrerte bygninger eldre enn 1900. Målet med overvåkningsprogrammet er å få oversikt over utviklingen av tap, endringer og fysisk tilstand for SEFRAK-registrerte bygninger, gjennom kontrollregistrering i felt i utvalgte kommuner. Programmet ble opprettet i år 2000 og har et langsiktig perspektiv. Overvåkingsresultatene vil gi grunnlag for målrettede tiltak i fremtidig kulturminneforvaltning.

I alt 18 kommuner er med i dette miljøovervåkningsprogrammet, og kontrollregistrering foretas hvert femte år i hver av kommunene. I 2014 ble det foretatt kontrollregistrering i Bø, Holmestrand, Samnanger og Sarpsborg kommune.

1. og 2. omdrev av overvåkningsprogrammet, som ble avsluttet i henholdsvis 2004 og 2009, ble gjennomført av Kulturminnekompaniet. 3. omdrev, som pågår fra 2010 til og med 2014, gjennomføres av Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU), på oppdrag fra Riksantikvaren.

Feltarbeidet i 2014 foregikk i mai, juni, august og september og ble gjennomført av Elisabeth Andersen, Monica Kristiansen, Kari Larsen, Regin Meyer, Anneli Nesbakken, Troels Petersen og Åse Dammann. Anneli Nesbakken og Troels Pettersen har bidratt med metodeutvikling og presentasjon av kartverk og tabeller til registreringen, og kart og planstatus til rapportene. Grete Swensen har ansvar for kvalitetssikring. Resultater og rapporter er utarbeidet av Åse Dammann.

Rapportene fra 3. omdrev er i stor grad utformet med samme systematikk som rapportene fra tidligere omdrev. Rapporter fra kontrollregistreringene er tilgjengelige som PDF-fil på www.ra.no og www.niku.no, og kan fås i papirformat hos Riksantikvaren.

Oslo, mars 2015

Åse Dammann, NIKU

Innholdsfortegnelse

0	Sammendrag	7
0.1	Kvantitative forandringer	7
0.2	Kvalitative forandringer	10
0.3	Årsak til tap og endring	10
0.4	Bruk av SEFRAK-registeret, planforhold m.m.	11
1	Om prosjektet	12
1.1	Riksantikvaren og miljøovervåking (MOV)	12
1.1.1	Nasjonale mål	12
1.1.2	SEFRAK	12
1.1.3	Miljøovervåkingens gjennomføring	13
1.1.4	18 kommuner	13
1.1.5	Undersøkte SEFRAK-data	14
1.1.6	Parametere for MOV-undersøkelsen	17
1.1.7	Metode	18
1.1.8	Lagring av rådata og fotomateriale	19
2	Grunnlagsmaterialet for MOV-undersøkelsen 2014	20
2.1	De utvalgte kommunene i MOV-undersøkelsen 2014	20
2.1.1	Undersøkte bygninger 2014	20
2.2	Grunnlagsmaterialet for MOV-undersøkelsen i Sarpsborg 2014	21
3	Resultat	22
3.1	Tap	22
3.1.1	Tap – samlet	22
3.1.2	Tap – samfunnssektor	23
3.1.3	Tap – sosial miljøsammenheng	24
3.1.4	Tap – bygningstyper	25
3.1.5	Tapsårsaker	26
3.2	Endringer av gjenstående bygninger	28
3.2.1	Endringer – samlet	28
3.2.2	Endring – bygningstyper	29
3.3	Tilstand	30
3.3.1	Tilstand – samlet	30
3.3.2	Tilstand – sosial miljøsammenheng	31
3.3.3	Tilstand – bygningstyper	32
4	Geografiske variasjoner	33
4.1	Tap og geografiske variasjoner	34
4.1.1	Tap – områder: Gamle Sarpsborg, Skjeberg, Tune og Varteig	34
4.1.2	Tap – tettbygd/spredtbygd	35
4.2	Endringer og geografiske variasjoner	36
4.2.1	Endring – områder: Gamle Sarpsborg, Skjeberg, Tune og Varteig	36
4.2.2	Endring – tettbygd/spredtbygd	37
4.3	Tilstand og geografiske variasjoner	38
4.3.1	Tilstand – områder: Gamle Sarpsborg, Skjeberg, Tune og Varteig	38
4.3.2	Tilstand – tettbygd/spredtbygd	39
5	Utvikling og tendenser	40
5.1	Utviklingen i kommunen	40
5.2	Tendenser i trusselbildet	43
6	Samlet resultatoversikt MOV 2014	44
6.1	Kvantitative forandringer	44
6.2	Kvalitative forandringer	50

6.2.1	Bestandsutviklingen i forhold til sosial miljøsammenheng	50
6.2.2	Bestandsutviklingen i forhold til bygningstyper	51
6.2.3	Tapsårsaker.....	52
Figurliste		53
Kilder.....		54
Vedlegg.....		55
Vedlegg 1: Tap, endring og tilstand i Sarpsborg fordelt på bygningstyper		55
Vedlegg 2: Tap, endring og tilstand i Sarpsborg fordelt på registreringskretser		56
Vedlegg 3: Kommune- og fylkeskart.....		59
Vedlegg 4: Kart over tapte bygninger i Sarpsborg 3. omdrev		60
Vedlegg 5: Kart over endrete bygninger i Sarpsborg 3. omdrev		61
Vedlegg 6: Kart over truete bygninger i Sarpsborg 3. omdrev.....		62

0 Sammendrag

0.1 Kvantitative forandringer

Undersøkellesgrunnlaget for Sarpsborg kommune i 3. omdrev besto av 1347 SEFRAK-bygninger. Mellom 2009 og 2014 har 74 bygninger gått tapt, dvs 5 % av bygningene i undersøkelsesgrunnlaget. Dette tilsvarer et årlig tap på 1,1 % fra 2009 til 2014.

Til sammen er 741 bygninger i Sarpsborg registrert som endret (alle endringstyper). Dette tilsvarer 58 % av de gjenstående bygningene i 3. omdrev. Andelen har økt fra 36 % i 2. omdrev og 27 % i 1. omdrev. 38 bygninger i Sarpsborg er sterkt endret (endringstype A), det vil si 3 % av de gjenstående bygningene i 3. omdrev, mot 1 % i 2. omdrev. 19 % av de gjenstående bygningene har middels endringer (endringstype B) og 36 % har mindre endringer (endringstype C). 23 bygninger i Sarpsborg er registrert med ukjent endringsstatus (1,7 % av de gjenstående).

26 bygninger i Sarpsborg er sterkt truet. Dette tilsvarer 2 % av de gjenstående bygningene. I tillegg er 86 bygninger registrert som truet, en andel på 7 %. I 2. omdrev var 7 % av de gjenstående bygningene i Sarpsborg sterkt truet.

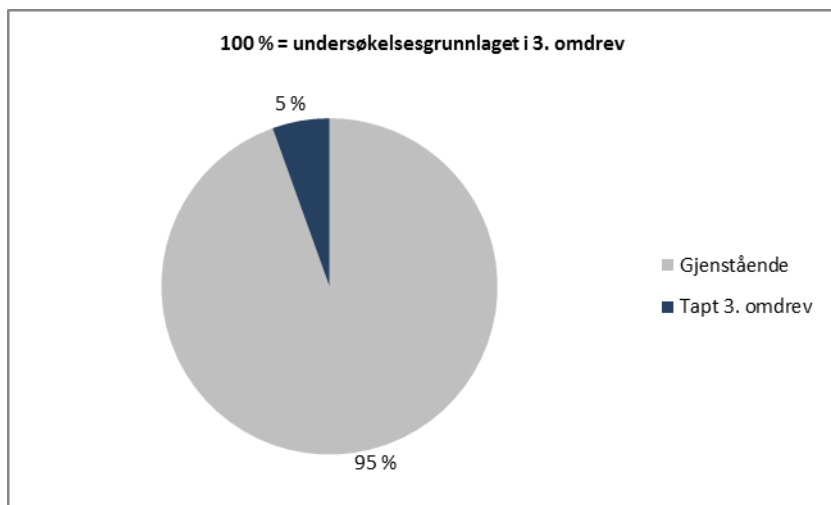
Til sammen er 138 av bygningene i Sarpsborg tapt, sterkt endret (endringstype A) eller sterkt truet (ingen av bygningene er både sterkt endret og sterkt truet). Dette tilsvarer 10 % av bygningene i undersøkelsesgrunnlaget for 2014.

Til sammen er 445 bygninger i Sarpsborg i tilnærmet samme form som ved den opprinnelige SEFRAK-registreringen, fratrukket bygninger som er tapt, truet, sterkt truet eller endret (alle endringstyper). Dette tilsvarer 33 % av undersøkelsesgrunnlaget for Sarpsborg i 3. omdrev. I 2. omdrev var denne andelen på 42 %.



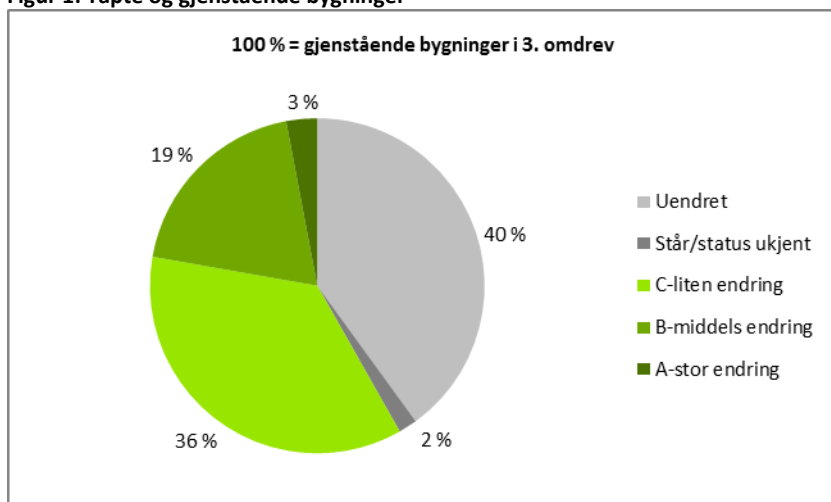
01150202014: Andelen endrete SEFRAK-bygninger i Sarpsborg har økt fra 27 % i 2004 til 58 % i 2014. Foto: AN/NIKU 2014

Tap, endring og tilstand



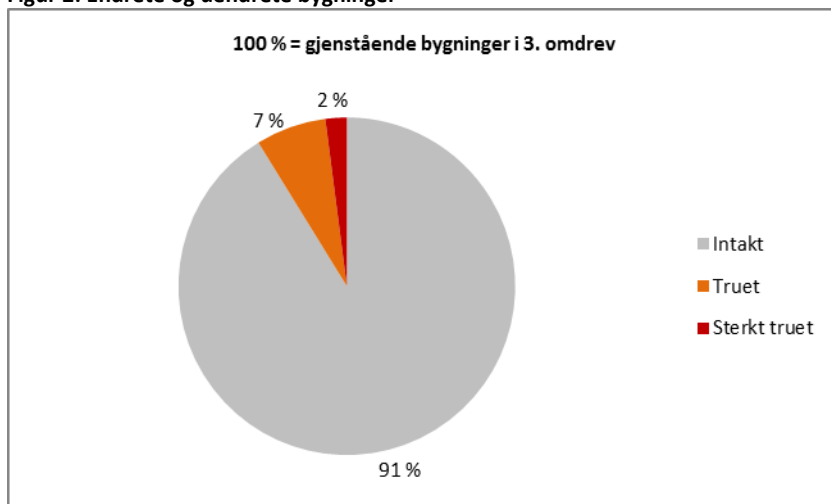
Undersøkelsesgrunnlag 3. omdrev	1347
Tapt 3. omdrev	74
Gjenstående 3. omdrev	1273

Figur 1: Tapte og gjenstående bygninger



Uendret	509
Står/ukjent endringsgrad	23
C-liten endring	458
B-middels endring	245
A-stor endring	38
Gjenstående 3. omdrev	1273

Figur 2: Endrete og uendrete bygninger



Intakt	1161
Truet	86
Sterkt truet	26
Gjenstående 3. omdrev	1273

Figur 3: Bygningstilstand

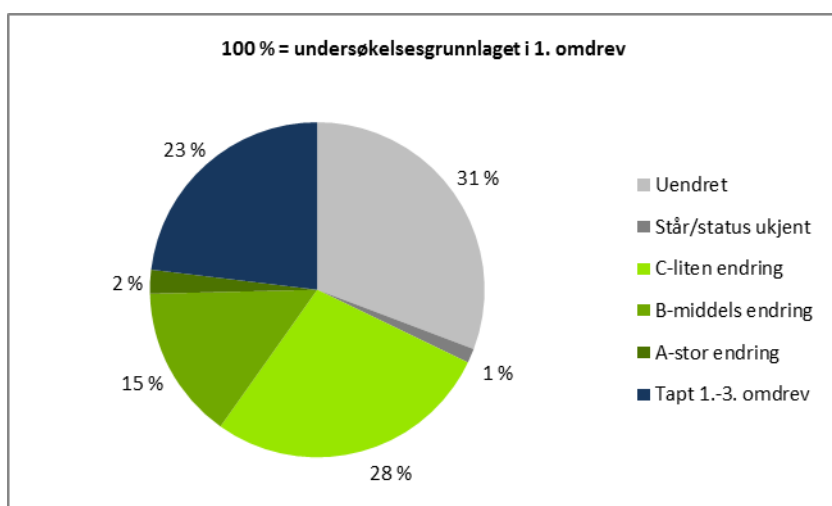
Akkumulert tap, endring og tilstand

Det akkumulerte tapet etter 3. omdrev i Sarpsborg er på 23 % av undersøkelsesgrunnlaget på 1655 bygninger i 1. omdrev. I første omdrev var det 14 % tap, og i 2. omdrev var det akkumulerte tapet på 19 %.

Det akkumulerte antall endrete bygninger (alle endringstyper) etter 3. omdrev i Sarpsborg utgjør 45 % av undersøkelsesgrunnlaget for 1. omdrev.

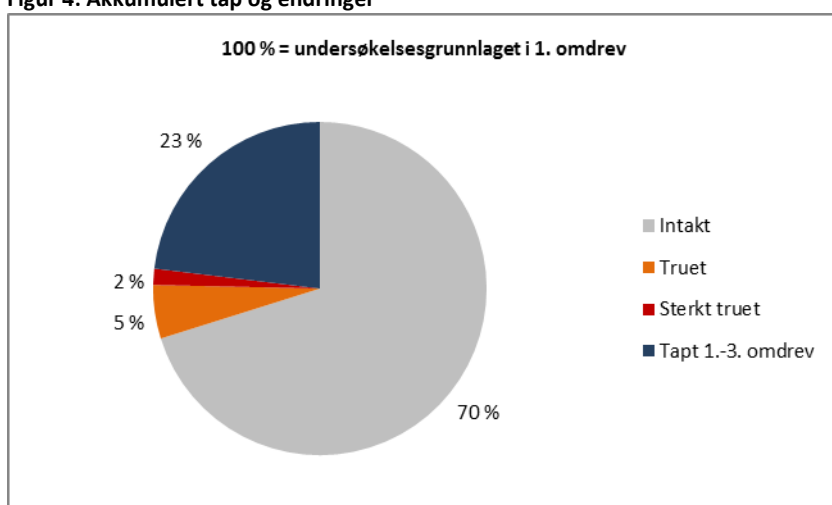
Den akkumulerte andelen bygninger som er sterkt truet etter 3. omdrev er på 2 % av undersøkelsesgrunnlaget for 1. omdrev. I tillegg er andelen som er registrert som truet på 5 %.

Den akkumulerte andelen bygninger som er tapt, sterkt truet og/eller sterkt endret (endringstype A) etter 3. omdrev i Sarpsborg utgjør 27 % av undersøkelsesgrunnlaget i 1. omdrev. Til sammenligning var den akkumulerte andelen tapte, sterkt truede og/eller sterkt endrete bygninger 25 % i 2. omdrev og 20 % i 1. omdrev.



Uendret	509
Står/ukjent endringsgrad	23
C-liten endring	458
B-middels endring	245
A-stor endring	38
Tapt 1.-3. omdrev	382
Undersøkelsesgrunnlag 1. omdrev	1655

Figur 4: Akkumulert tap og endringer



Intakt	1161
Truet	86
Sterkt truet	26
Tapt 1.-3. omdrev	382
Undersøkelsesgrunnlag 1. omdrev	1655

Figur 5: Akkumulert tap og bygningstilstand

0.2 Kvalitative forandringer

Samfunnssektor

59 % av bygningene i Sarpsborg er knyttet til kategorien landbruk, fiske og fangst. Tapsandelen i denne kategorien er på 5 % som i 2. omdrev, som tilsvarer tapsgjennomsnittet for kommunen totalt. Tapsandelen for industribygninger er lavere enn i 2. omdrev (4 % mot 8 %).

Sosial miljøsammenheng

52 % av de undersøkte bygningene i Sarpsborg er bondens bygninger. Tapsandelen i denne kategorien er noe høyere i 3. omdrev enn i 2. omdrev (6 % mot 5 %), mens for husmannsplasser og arbeiderboliger er tapsandelen den samme som i 2. omdrev (5 %), som tilsvarer tapsandelen i kommunen totalt. Det er også bondens bygninger som har den høyeste andelen truete (10 %) og sterkt truete bygninger (3 %). Av fiskerens bygninger har ett av til sammen 9 hus gått tapt i 3. omdrev (11 %).

Bygningstyper

Som i tidligere omdrev er det de mindre uthusene i/nær tunet som har høyest tapsandel (8 %), og også de større driftsbygningene har høyere tapsandel enn gjennomsnittet i kommunen (7 % mot 5 %). 5 bygårder er tapt i 3. omdrev (7 %), mens tapsandelen for bolighus er som i 2. omdrev (4 %). Driftsbygninger og mindre uthus i tunet er mest utsatt for forfall i Sarpsborg i 3. omdrev. Av de større driftsbygningene er 11 % truet og 5 % sterkt truet, og av de mindre uthusene i tunet er 12 % truet og 4 % sterkt truet. 5 % av bolighusene er truet og 1 % sterkt truet. Det er én gjenstående utmarksbygning i Sarpsborg kommune, og dette er registrert som truet. Av de gjenstående SEFRAK-bygningene i Sarpsborg kommune er det bygårdene som ligger høyest på endringsstatistikken (75 % endrete og høyeste endringstakt). 68 % av bolighusene/våningshusene er endret (41 % i 2. omdrev) og henholdsvis 48 % og 36 % av driftsbygninger i tunet og de mindre uthusene er endret. Flesteparten av endringene er av minste grad, det vil si overflateendringer av fasade og tak, som tilsvarer mye av det vanlige bygningsvedlikeholdet.

Geografiske variasjoner

Tapsandelen er høyest i Gamle Sarpsborg og Varteig (7 %), men mens Varteig i tillegg har den høyeste andelen truete og sterkt truete bygninger (13 % til sammen), har Gamle Sarpsborg den laveste andelen truete og sterkt truete (3 %), og i tillegg har tapstakten minket i Gamle Sarpsborg. I Skjeberg og Varteig har tapstakten økt i 3. omdrev. Som i tidligere omdrev er det høyest andel endrete bygninger i Tune (71 %) og lavest i Varteig (46 %). Mens tapsandelen var høyest i tettbygde strøk i 1. og 2. omdrev, har tendensen snudd i 3. omdrev. Nå er tapsandelen på 5 % i tettbygde områder og 6 % i spredtbygde. Som i tidligere omdrev er det fortsatt høyest andel truete og sterkt truete bygninger i spredtbygde strøk (13 % mot 5 % i tettbygde), mens de tettbygde områdene har høyest andel av endringer (68 % mot 49 % i spredtbygde strøk).

0.3 Årsak til tap og endring

74 SEFRAK-bygninger er tapt i Sarpsborg kommune i 3. omdrev. Dette tilsvarer en tapsandel på 5 %, som er den samme som i 2. omdrev, men lavere enn i 1. omdrev, da tapsandelen var på 14 %. 18 av de tapte bygningene ble registrert som truet i 2. omdrev. Andelen endrete bygninger har økt markant siden 2. omdrev (fra 36 % til 58 %), men andelen sterkt endrete bygninger (3 %) er lav i forhold til andelen bygninger med små endringer (36 %).

Som i tidligere omdrev er det de mindre uthusene på gårdsbrukene som har høyest tapsandel (8 %), og også de større driftsbygningene har høyere tapsandel enn gjennomsnittet i kommunen (7 % mot 5 %). Det er disse bygningstypene som også har den høyeste andelen truete, slik at man kan forvente flere tap i årene fremover. Forfallet på større driftsbygninger på gårdsbrukene må sees i sammenheng med strukturelle endringer og effektivisering av landbruket, med sammenslåing av driftsenheter, fraflytting, funksjonstømming og at dagens landbruksdrift krever nye og tidsmessige driftsbygninger. Dette inntrykket forsterkes av at det er høyere tapsandel i spredtbygde enn i tettbygde områder. 5 av bygårdene i undersøkelsen er tapt i 3. omdrev (7 %), men bygårdene ligger høyest på endringsstatistikken (75 % endrete og høyeste endringstakt), noe som tyder på økt vedlikehold av de gjenstående bygningene.

0.4 Bruk av SEFRAK-registeret, planforhold m.m.

Originalmaterialet fra den opprinnelige SEFRAK-registreringen befinner seg i fylkeskommunen. Byggesaker vedrørende SEFRAK-registrerte hus blir sendt til fylkeskonservatoren for uttalelse.

På et overordnet plannivå, i kommuneplanens arealdel, er det fremhevet som en målsetting å minimere det årlige tapet av kulturminner og kulturmiljøer og å utnytte kulturminnenes potensiale for å styrke identitet, nyskapning og næringsutvikling.¹ Kommunedelplan for nyere tids kulturminner ble vedtatt i 2005. Kulturminneplanen beskriver sentrale kulturminnetemaer i kommunen og et begrenset antall kulturminner og kulturmiljøer innenfor disse temaene. Det er også bygd opp en database for nyere tids kulturminner i Sarpsborg kommune.² I 2003 ble det utarbeidet en delutredning med verneverdivurdering til kommunedelplan sentrum. Med bakgrunn i dette dokumentet kan det stilles særskilte krav i forbindelse med byggesaksbehandling, for å sikre vern av enkeltbygg og bygningsstrukturer i sentrumsplanområdet.³ I 2007 ble det laget en tilsvarende verneverdivurdering for byområdene utenfor sentrum, for å øke bevisstheten om kvaliteter i de aktuelle områdene, av betydning ved vurdering av ombygginger, rehabilitering og fortetting.⁴

Sarpsborg inngår i Riksantikvarens NB!-register over byer og tettsteder med kulturmiljøer av nasjonal interesse. Deler av byen fra 1800- og 1900-tallet er definert som område av nasjonal interesse, på grunn av den særegne og helhetlige byplanen. Området, som strekker seg langs de to hovedaksene Sandesundsgate og St. Maries gate, og med torget som midtpunkt, har beholdt kvartalsstrukturen fra gjenreisningsplanen fra 1839, og er et tidlig eksempel på et så helhetlig grep i byplansammenheng.⁵

71 av bygningene som inngår i 3. omdrev av kontrollregistreringen i Sarpsborg kommune ligger innenfor spesialområde bevaring i reguleringsplan etter plan- og bygningsloven. Blant disse bygningene er én tapt, én registrert med stor endring (A-endring), 14 med middels endring (B-endring) og 35 med liten endring (C-endring). Én bygning er registrert med ukjent endringsgrad, og de øvrige er uendret. Til sammen er 7 av bygningene i undersøkelsesgrunnlaget fredet etter kulturminneloven (3 ligger innenfor et spesialområde). Alle disse bygningene er uendret.

¹ Kommuneplan for Sarpsborg. Kommuneplanens arealdel 2011-2020, s 20.

² Kommunedelplan for kulturminner i Sarpsborg kommune 2005-2016. Nyere kulturminner, s 7,

³ Verneverdivurdering. Kulturhistorisk hjemmevern. Delutredning til kommuneplan sentrum. Sarpsborg kommune 2003

⁴ Kulturhistorisk hjemmevern. Verneverdivurdering i Sarpsborgs byområder utenfor sentrum. Temautredning til kommuneplan, s 3

⁵ Riksantikvarens NB!-register: <http://nb.ra.no/nb/index.jsf>. Lest 29.12.14

1 Om prosjektet

1.1 Riksantikvaren og miljøovervåking (MOV)

Gamle hus da og nå er ett av Riksantikvarens miljøovervåkningsprogram. Målet med overvåkningsprogrammet er å få oversikt over utviklingen av tap, endringer og fysisk tilstand for SEFRAK-registrerte bygninger eldre enn 1900. Dette gjøres ved innsamling av data gjennom kontrollregistrering av et stort antall bygninger i felt i 18 utvalgte kommuner. Overvåkingsresultatene for denne bygningsmassen vil gi faktagrunnlag for målrettede tiltak i fremtidig forvaltning.

I Riksantikvarens Strategi for miljøovervåking på kulturminnefeltet 2009-2020 heter det:

Kunnskap om kulturminnenes og kulturmiljøenes tilstand, hvordan de utvikler seg og årsaker til endringer, er en grunnleggende forutsetning for en faktabasert politikktutforming og forvaltning. Miljøovervåking (MOV) produserer resultater gjennom systematisk og langsiktig innhenting av data og bidrar dermed til denne kunnskapsutviklingen. Miljøovervåking er et viktig verktøy for kulturminneforvaltningen. Gjennom standardiserte metoder produseres data som tolkes og analyseres. Resultatene skal bidra til et forutsigbart og konfliktforebyggende vernearbeid innenfor miljøvernforvaltningen. De skal også gi indikasjoner på kulturminnenes og kulturmiljøets tålegrense i forhold til naturlig og menneskeskapt slitasje. Tidlig varsling av en utvikling som kan slå negativt ut for kulturminner og kulturmiljøer er også en viktig intensjon med miljøovervåking. Overvåkingsresultater kan dessuten bidra til rapportering i henhold til internasjonale forpliktelser.⁶

1.1.1 Nasjonale mål

Et overordnet miljømål og indikator er nedfelt i St. meld.nr 16 (2004-2005) Leve med kulturminner og i Prop.1 S (2013-2014): Tapet av verneverdige kulturminner skal minimeres; dvs prosentvis årlig tap av SEFRAK-registrerte bygninger i utvalgte områder.⁷ Bygningene som inngår i overvåkningsprogrammet *Gamle hus da og nå* er utvalgt på bakgrunn av alder, og det innsamlete materialet gir et bredt tilfang av opplysninger om bestandsutviklingen for den eldre bygningsmassen i de 18 kommunene, uavhengig av bygningenes verneverdi.

1.1.2 SEFRAK

SEFRAK er en forkortelse for Sekretariatet for registrering av faste kulturminner. Sekretariatet, som ble opprettet i 1970, ledet fra 1975 en landsomfattende feltregistrering av eldre bygninger. SEFRAK-registeret omfatter i prinsippet alle bygninger eldre enn 1900, samt rester av bygninger og andre objekter. For noen områder ble også nyere bygninger registrert, f. eks. der krigshandlinger eller bybranner har ødelagt eldre bebyggelse. Det ble i alt registrert ca. 515 000 objekter i SEFRAK. Registreringen besto av kartfesting, oppmåling og fotografering av objektene, ved bruk av standardiserte skjema. Deler av tekstinformasjonen i SEFRAK-skjemaene er digitalisert og koblet til Matrikkelen. SEFRAK-registrering innebærer ingen formell vernestatus for objektene, men SEFRAK-registeret er et viktig verktøy i forvaltningen av kulturminner og har verdi som kulturhistorisk kildemateriale. I 1989 ble SEFRAK nedlagt som sekretariat, og ansvarsområdet ble overført til

⁶ Riksantikvaren: Strategi for miljøovervåking på kulturminnefeltet 2009-2020.

⁷ St.meld. nr. 16 (2004-2005) Leve med kulturminner og Proposisjon til Stortinget 2013-2014. Det Kongelige Miljøverndepartement

Riksantikvaren. SEFRAK-navnet ble beholdt som betegnelse på registeret som var bygd opp. Registreringene ble avsluttet i 1995.⁸

1.1.3 Miljøovervåkingens gjennomføring

I 1994 ble SEFRAK-registreringen fra 1973-74 i Nittedal kommune i Akershus kontrollregistrert, og utover 1990-tallet ble det gjennomført andre mindre overvåkingsprosjekter med kontroll av tidligere registrerte kulturminner, både bygninger og arkeologiske kulturminner. Systematisk kontrollregistrering av SEFRAK-registrerte bygninger ble igangsatt i overvåkningsprogrammet *Gamle hus da og nå* i 2000. 18 kommuner inngår i overvåkningsprogrammet, og hver kommune blir kontrollregistrert hvert femte år. Hvert år blir det publisert kommunevise rapporter med resultater fra kontrollregistreringen. Disse er tilgjengelige via Riksantikvarens og NIKUs hjemmesider. Den opprinnelige SEFRAK-registreringen strakk seg over et lengre tidsrom, fra 1975 til 1995. Dette betyr at de 18 kontrollkommunene i *Gamle hus da og nå* ble registrert i ulike år, og at tallene for tap, endring og tilstand i 1. omdrev av kontrollregistreringen refererer seg til ulike tidsspenn for de 18 kommunene. Kontrollresultatene fra 1. omdrev gir dermed et skjevt bilde med hensyn til sammenligning mellom kommunene. Tidsintervallene i den videre kontrollregistreringen er imidlertid faste og gir dermed et godt grunnlag for sammenligning kommunene imellom.

1.1.4 18 kommuner

De 18 kommunene som inngår i overvåkningsprogrammet *Gamle hus da og nå* er fordelt på 16 av landets fylker, og utgjør både en geografisk og samfunnsmessig bredde. Første omdrev av kontrollregistreringen startet opp i 2000, bortsett fra i Nittedal, hvor første kontrollregistrering ble gjennomført i 1994. Første omdrev ble avsluttet i 2004. Andre omdrev pågikk fra 2005 til 2009, og tredje omdrev, som startet i 2010, vil pågå til og med 2014.

Fylke	Kommune nr	Kommune	Antall bygninger i 3. omdrev	1. omdrev	2. omdrev	3. omdrev
Møre og Romsdal	1548	Fræna	703	2000	2005	2010
Aust-Agder	0911	Gjerstad	544			
Finnmark	2011	Kautokeino	20			
Oppland	0542	Nord-Aurdal	1115			
		Samlet 2010	2382			
Akershus	0233	Nittedal	260	1994	2006	2011
Troms	1902	Tromsø	894	2001	2006	2011
		Samlet 2011	1154			
Hedmark	0420	Eidskog	791	2002	2007	2012
Nordland	1840	Saltdal	373			
Rogaland	1102	Sandnes	513			
Oppland	0513	Skjåk	716			
		Samlet 2012	2393			
Sogn og Fjordane	1401	Flora	603	2003	2008	2013
Sør-Trøndelag	1653	Melhus	1104			
Nord-Trøndelag	1736	Snåsa	440			
Nordland	1815	Vega	398			
		Samlet 2013	2545			
Telemark	0821	Bø	663	2004	2009	2014
Vestfold	0702	Holmestrand	415			
Hordaland	1242	Samnanger	345			
Østfold	0105	Sarpsborg	1347			
		Samlet 2014	2 770			
16 fylker		18 kommuner	11 244 bygninger			

⁸ Riksantikvarens hjemmeside: www.ra.no. Lest 17.2.2011.

1.1.5 Undersøkte SEFRAK-data

Utgangspunktet for overvåkningsprogrammet *Gamle hus da og nå* har vært å undersøke hvor mange av de opprinnelige SEFRAK-registrerte bygningene som går tapt, og i hvilken grad de gjenstående bygningene er endret eller truet. I tillegg til å undersøke de kvantitative endringene i kulturminnebestanden, det vil si antallet av tapte, endrete og truede bygninger, har man også ønsket å belyse enkelte kvalitative aspekter i endringsprosessene.

Med utgangspunkt i strukturen i SEFRAK-registeret, har man valgt ut fire kvalitative kategorier som er undersøkt nærmere. Disse kategoriene er samfunnssektor, sosial miljøsammenheng, bygningstyper og geografiske variasjoner. Hver av disse kategoriene har flere underkategorier – se oversikt over alle underkategorier på neste side.

Samfunnssektor

Kategorien samfunnssektor tilsvarer bygningens opprinnelig funksjon og formål, som er klassifisert i SEFRAK-kodelisten for registrering av hus, rubrikk 12.

Sosial miljøsammenheng

Kategorien sosial miljøsammenheng tilsvarer opprinnelig sosial miljøsammenheng, som er klassifisert i SEFRAK-kodelisten for registrering av hus, rubrikk 14.

Bygningstyper

De syv hovedkategoriene av bygningstyper som blir brukt i rapportene skal fange opp typiske trekk ved eldre byggeskikk, med egne hus for ulike funksjoner og ressursutnyttning. Betegnelse som brukes er standardiserte for alle de 18 kommunene og fanger ikke opp lokale variasjoner av bygningsbenevning. For oversikt over resultatene fra kontrollregistreringen fordelt på alle bygningstyper, viser vi til tabell i vedlegg 1 i denne rapporten.

Geografiske variasjoner

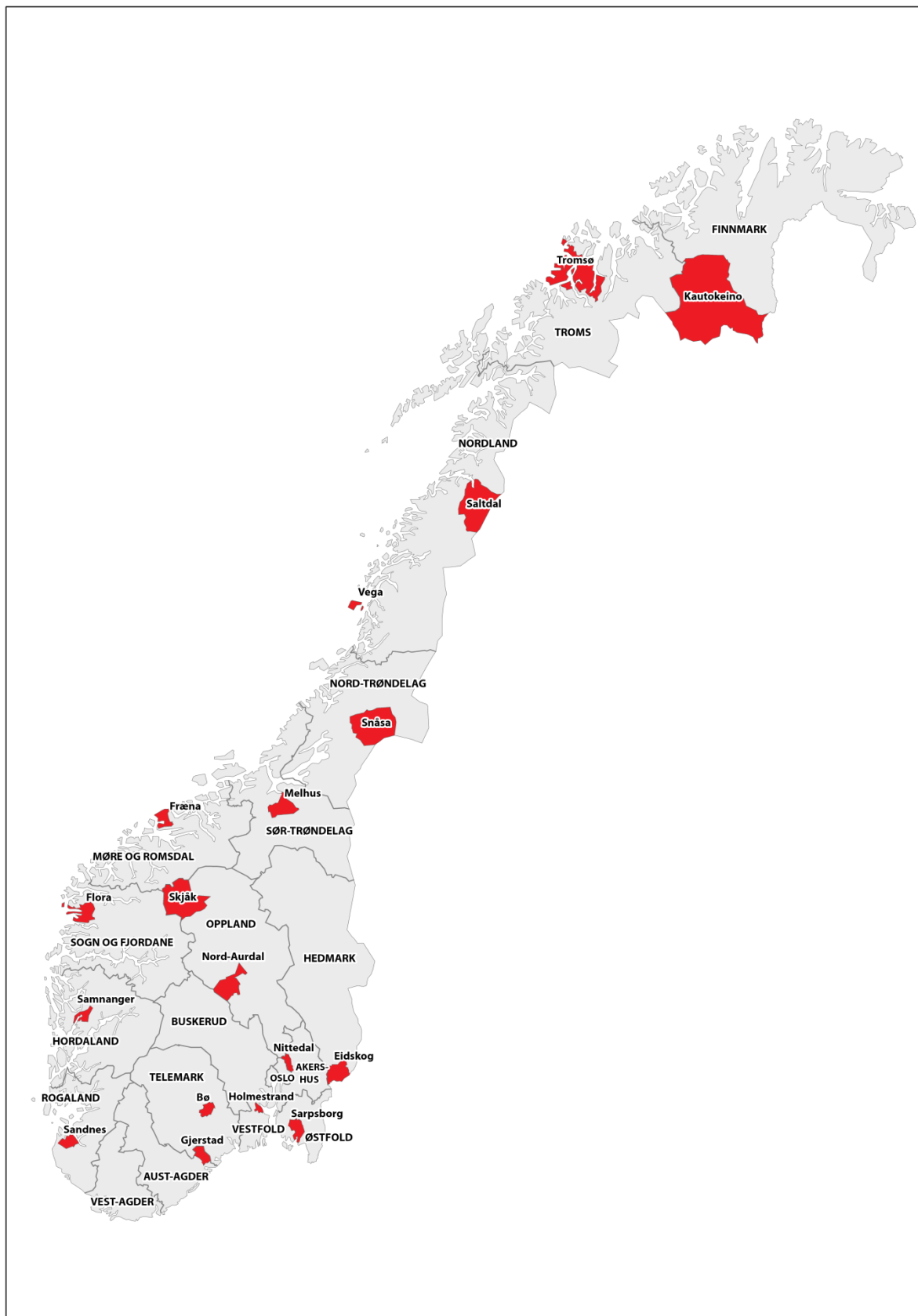
Et siktemål med overvåkningsprogrammet *Gamle hus da og nå* er å undersøke om geografiske variasjoner i beliggenhet påvirker kulturminnebestanden, og om visse strøk i en kommune er mer utsatt enn andre. For hver kommune er det derfor laget individuelt definerte, hensiktsmessige geografiske kategorier, for å analysere slike variasjoner. Hver geografisk kategori består av en eller flere av registreringskretsene i SEFRAK. Se kapittel 4.

SEFRAK-registreringen ble organisert i felt etter de samme registreringskretser som Statistisk sentralbyrå (SSB) har brukt i folketellingene fra 1970 og 1980. Kretsinnndelingen for Bø og Samnanger er organisert som ved folketellingen i 1970, mens Sarpsborg og Holmestrand er organisert etter kretsinnndelingen fra folketellingen i 1980. Kretsinnndelingen som SSB benyttet i 1980 inneholder flere kretser enn 1970-inndelingen. I 1970 var tettstedene skilt ut som egne kretser, men ikke i 1980.⁹

For oversikt over resultatene fra kontrollregistreringen fordelt på alle registreringskretser, viser vi til tabell i vedlegg 2 i denne rapporten.

⁹ Broe, Unni og Solrun Skogstad: *Gamle hus da og nå 2004-2009. Status for SEFRAK-registrerte bygninger Sarpsborg kommune, Østfold fylke 2009*, 2. omverv, s. 10. Riksantikvaren 2010.

Samfunnssektor	SEFRAK kode
Fast bosetting uten næringstilknytning:	200
Industri/merkantil virksomhet:	400-500
Landbruk, fiske, fangst:	100
Andre sektorer:	300, 600-900
Sosial miljøsammenheng	SEFRAK kode
Arbeider, husmann, tjenestemann:	30-39
Bonde:	25
Embetsverk, institusjon:	10-19
Fisker:	26
Annen næringsdrivende:	20-24, 27-29
Bygningstyper	SEFRAK kategori
Bolighus/våningshus:	Bolig Våningshus
Mindre uthus i/nær tunet:	Sidebygning Stabbur, loft Uthus knyttet til bolig/bygård Andre mindre uthus i/nær tunet
Driftsbygninger i tunet:	Driftsbygning Fjøs, stall, låve
Hus i utmark/seter:	Koie Kvern, sag Seterbu/sel Seterfjøs Seterløe Utløe, sommerfjøs Andre hus i utmark Andre hus på setra
Naust, sjøhus, fyr m.m.:	Fyr mm Naust, sjøbu Rorbu Sjøhus, brygge
Bygård:	Bygård
Andre hustyper:	Bygdemagasin, telthus, tollbu Forretningsbygg Forsamlingshus Hotell, gjestgiveri, skysstasjon, kafé m.m. Hytte Kirke, kapell Kommunehus Kraftstasjon, transformatorstasjon Næringsbygg Skole/internat Stasjonsbygning Sykehus, pleiehjem Ukjent Annet
Geografiske variasjoner	SEFRAK kategori
Områder:	Sammenhengende områder basert på en eller flere registreringskretser i SEFRAK
Tettbygd/spredtbygd:	Registreringskretser i SEFRAK som er definert som tettbygde eller spredtbygde



I Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram *Gamle hus da og nå* blir SEFRAK-registrerte bygninger eldre enn 1900 kontrollregistrert hvert femte år. Kontrollregistreringen foregår i 18 kommuner i til sammen 16 fylker.

1.1.6 Parametere for MOV-undersøkelsen

I overvåkningsprogrammet *Gamle hus da og nå* registreres ulike variabler av status, årsaker til tap, endring og bygningsteknisk tilstand. Utgangspunktet for vurdering av endringsgrad er bygningen slik den så ut ved første gangs SEFRAK-registrering, det vil si slik den fremstår på fotografiene på det opprinnelige SEFRAK-skjemaet.

Både i vurderingen av bygningsteknisk tilstand og endringsgrad er det et element av skjønn. Dette gjelder blant annet ved den glidende overgangen mellom forfall og tap, og i vurderingen av om en bygningsendring er stor eller middels.

Når det gjelder endringer, vurderes det ikke om endringene er gode eller dårlige.

<p>Status</p> <p><i>Tap:</i> Absolutt tap av SEFRAK-registrerte objekter siden registreringstidspunktet. Det betyr at huset fysisk sett er tapt eller flyttet til annet sted.</p> <p><i>Endret:</i> Endret i forhold til den opprinnelige SEFRAK-registreringen.</p> <p><i>Uendret:</i> Ingen eller mindre endringer i forhold til den opprinnelige SEFRAK-registreringen. Se nærmere presisering under C-liten endring.</p> <p><i>Står:</i> Ukjent endringsgrad. Brukes for enkelte bygninger hvor det er vanskelig å klassifisere endringsgrad. Årsaken kan være kvaliteten på det opprinnelige SEFRAK-skjemaet, eller huset kan være under oppussing/ombygging.</p> <p><i>Gjenoppstått:</i> Fra 2. omdrev ble gjenoppståtte hus tatt med som egen kategori. Hus som har vært midlertidig tatt ned, lagret ved tidligere kontrollregistrering, og som er satt opp igjen i tilnærmet opprinnelig materiale og fysisk sammenheng, blir registrert som gjenoppstått.</p>
<p>Årsaker til tap</p> <p><i>Brent/naturkatastrofe</i></p> <p><i>Falt i ruin</i></p> <p><i>Flytting:</i> Hus som er flyttet registreres som tapt, med unntak for flytting innen et snevert geografisk område, som for eksempel innenfor gårdstunet.</p> <p><i>Forfall/oppnydding</i></p> <p><i>Offentlig vedtak/planvedtak</i></p> <p><i>Riving</i></p> <p><i>Ukjent</i></p>
<p>Endring ABC</p> <p><i>A-stor endring:</i> Sterk grad av ombygging. Endring av bygningens grunnflate. Tilbygg/påbygg som i størrelse dominerer den opprinnelige bygningen. Bygningens opprinnelig volumkarakter er endret. Stor del av bygningen revet.</p> <p><i>B-middels endring:</i> Mindre omfattende ombygging. Utvidelse av bygningens grunnflate. Mindre påbygg/tilbygg som underordner seg det eksisterende bygningsvolum. Mindre del av bygningen revet.</p> <p><i>C-liten endring:</i> Endring av bygningens karakter gjennom generelt vedlikehold, for eksempel ved utskifting av ytre bygningselementer som panel, takbelegg og vinduer/listverk. Mindre endringer, som skifting mellom relativt moderne taktekke som bølgeblikk, eternitplater, asbestplater, aluminiumsplater, papp m.m. regnes ikke som endring. Det samme gjelder også utskifting av enkelte vinduer som har samme format, men hvor detaljene er vanskelig å kontrollere før/nå. Hvis panel, listverk, vinduer og takbelegg er helt fornyet, men er av samme typer som ved den opprinnelige registreringen, vil dette i de fleste tilfelle ikke bli registrert som endring. Undersøkelsen vil derfor ikke fange opp tap av autentisitet på detaljnivå.</p>
<p>Annen endring</p> <p><i>Deler av hus revet:</i> En typisk endring her er at deler av huset er bygd i lettere konstruksjon og er mer utsatt for forfall og derfor blir revet, mens den tømrete delen står igjen. Vanlig for driftsbygninger.</p> <p><i>Dokumentert stilhistorisk tilbakeført:</i> Tilbakeføring basert på dokumentert grunnlag.</p> <p><i>Tilbakeført til eldre uttrykk:</i> Endringer som representerer en tilbakeføring til eldre uttrykk eller stil.</p>
<p>Tilstand</p> <p><i>Intakt:</i> Huset står og er i normalt god teknisk tilstand.</p> <p><i>Truet:</i> Dårlig teknisk tilstand. Manglende vedlikehold over lengre tid.</p> <p><i>Sterkt truet:</i> Huset er i svært dårlig teknisk tilstand.</p>

1.1.7 Metode

Feltarbeid og registreringsmetode

Feltarbeidet i årets kommuner, Bø, Holmestrand, Samnanger og Sarpsborg ble gjennomført i mai, juni, august og september 2014. Det er foretatt utvendig og visuell befaring, og bygningene er fotografert. Registrering av tap og tapsårsak, endringer og tilstand er innført i kommunevise Excel-tabeller sammen med data fra Matrikkelen og data fra tidligere omdrev av kontrollregistreringen.

For hver av kommunene har NIKU laget komplette digitale kartverk i ArcGIS med oversiktskart og detaljkart, basert på kartgrunnlag fra Statens kartverk, Geovekst. Papirkopier av kartene blir benyttet i felt. De kommunevise Excel-tabellene med alle bygningene i kontrollregistreringen blir koblet mot eksisterende digital kartfesting av SEFRAK-bygninger. Endringer og rettinger som er ført inn på papirkart i forbindelse med tidligere omdrev av kontrollregistreringen har blitt digitalisert. SEFRAK-data er lagt inn sammen med detaljerte kartdata (FKB) for kommunene. På denne måten har vi i et samlet kartsett kunnet vise kartfesting og SEFRAK-id for alle bygningene som inngår i kontrollregistreringen.

For å kunne identifisere bygningene og sammenligne før og nå, har vi hatt med papirkopier av de opprinnelige SEFRAK-skjemaene i felt.

Bearbeiding av registreringsdata

Resultatene er fremkommet ved bearbeiding i Excel av rådata fra feltregistreringen, samt data fra Matrikkelen og registreringsdata fra tidligere omdrev av kontrollregistreringen.

Informasjon til kommune, fylkeskommune og Sameting

I forkant av feltregistreringen ble det sendt brev til kommuner og fylkeskommuner med informasjon om prosjektet. For å spre informasjon om kontrollregistreringen til flest mulig av huseierne, ble pressemeldinger og annonser sendt til lokalpressen i forkant av feltarbeidet, og kommunene ble oppfordret til å legge ut informasjon om prosjektet på kommunens hjemmeside.

Noen metodiske betraktninger

NIKU har fra 2010 overtatt registreringsoppdraget i *Gamle hus da og nå* etter Kulturminnekompaniet. NIKU har tilstrebet å gjennomføre kontrollregistreringene på en slik måte at datamaterialet og rapportene skal være sammenlignbare med de tidligere omdrevne. Vi vil imidlertid peke på noen forhold som kan gi noe avvik i resultatene i 3. omdrev, i forhold til tidligere omdrev.

Når det gjelder tapsårsaker, er det i 3. omdrev en markant større andel av de tapte bygningene som er registrert med ukjent tapsårsak, enn i tidligere omdrev. Avviket kan skyldes at man i tidligere omdrev i større grad har fått muntlig informasjon om tapsårsak fra eiere eller andre informanter. En annen årsak til avviket kan være at vi i 3. omdrev har hatt strengere krav til visshet for å registrere eksakt tapsårsak. Kontrollregistreringen i felt er kun utvendig og visuell og i utgangspunktet ikke basert på intervju med informanter. Tapsårsaken vil derfor i mange tilfeller ikke kunne fastslås med sikkerhet, og da har vi registrert tapsårsaken som ukjent. Der hvor eksakt tapsårsak er registrert i 3. omdrev, har enten eierne eller andre informanter gitt opplysninger, eller tapsårsaken har vært helt åpenbar.

Når det gjelder bygningsteknisk tilstand, kan avvik i resultatene i 3. omdrev i forhold til tidligere omdrev skyldes at det i forkant av 3. omdrev ble innført en ny registreringskategori for bygningsteknisk tilstand. I rapportene fra 2. omdrev er bygningstilstanden registrert som enten intakt

eller sterkt truet. Før oppstart av 3. omdrev ble det bestemt at de gjenstående bygningene skal registreres som enten intakt, sterkt truet eller truet. Dette er en metodisk endring som kan gi avvik i resultatene for bygningstilstand i 3. omdrev i forhold til de to første omdrevene.

Når det gjelder endring, er det innført tre nye registreringskategorier i forkant av 3. omdrev: i tillegg til A-, B- og C-endring kan man nå registrere at deler av bygningen er revet, at bygningen er tilbakeført til eldre uttrykk, eller at bygningen er dokumentert stilhistorisk tilbakeført. For å gjøre resultatene fra 3. omdrev mest mulig sammenlignbare med resultatene fra tidligere omdrev, har vi valgt å fortsette med å registrere samtlige endrete bygninger som enten A-, B- eller C-endret, med mulighet for å bruke de nye kategoriene i tillegg.

1.1.8 Lagring av rådata og fotomateriale

Alle rådata fra 3. omdrev av feltregistreringen, samt planstatus for de enkelte bygningene er lagt inn i kommunevise Excel-tabeller sammen med data fra Matrikkelen og registreringsdata fra tidligere omdrev. Alle foto fra 3. omdrev er merket med kommune-, krets- og bygningsnummer i samsvar med nummereringen på de originale SEFRAK-skjemaene. Alle rådata og alt fotomateriale fra 3. omdrev av kontrollregistreringen er lagret hos Riksantikvaren.



01140102001: Av de undersøkte SEFRAK-bygningene i Sarpsborg kommune i 3. omdrev er det de mindre uthusene som har høyest tapsandel, som i 2. omdrev. Det er også i denne bygningsgruppen man finner den største andelen truede og sterkt truede hus (16 %). Foto: KL/NIKU 2014

2 Grunnlagsmaterialet for MOV-undersøkelsen 2014

2.1 De utvalgte kommunene i MOV-undersøkelsen 2014

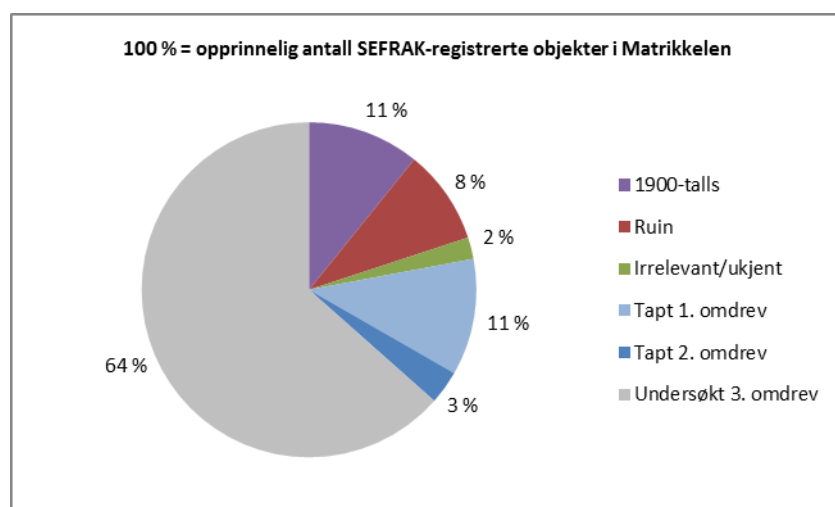
De fire kommunene som inngår i kontrollregistreringen i 2014 er Bø kommune i Telemark, Holmestrand kommune i Vestfold, Samnanger kommune i Hordaland og Sarpsborg kommune i Østfold. Folketallet har økt i alle kommunene, både i perioden 2004-2009 og 2009-2014, og det er forventet befolkningsvekst i alle fire kommunene fram mot 2040.¹⁰

Kommune	Folketall 2004	Folketall 2009	Folketall 2014	Andel folketall i tettsted 2014	Framskrevet folketall 2040 ved middels nasjonal vekst
Bø	5 200	5 500	5 834	58 %	7 276
Holmestrand	9 500	10 000	10 456	85 %	13 788
Samnanger	2 300	2 400	2 436	45 %	2 697
Sarpsborg	49 400	51 700	54 059	91 %	64 566

2.1.1 Undersøkte bygninger 2014

Kontrollregistreringen i overvåkningsprogrammet *Gamle hus da og nå* omfatter SEFRAK-registrerte bygninger eldre enn 1900. Grunnlagsmaterialet for kontrollregistreringen i 2014 i Bø, Holmestrand, Samnanger og Sarpsborg består av til sammen 2770 bygninger. Det opprinnelige antallet registrerte SEFRAK-objekter i Matrikkelen for disse kommunene var 4365. Det vil si at 1595 objekter er trukket fra det opprinnelige antallet. Følgende objekter ble trukket fra undersøkelsesgrunnlaget før oppstart av 1. omdrev av kontrollregistreringen: Bygninger yngre enn 1900, objekter registrert som ruin på SEFRAK-skjemaene, andre typer objekter enn bygninger, nyere bygninger oppført på gamle murer, bygninger med vanskelig fremkommelighet, bygninger med mangelfull registrering og bygninger med to ulike registreringsnummer. I tillegg blir tapte bygninger trukket fra etter hvert omdrev.

Kommune	Opprinnelige SEFRAK-bygn	1900-talls	Ruin	Irrelevant/ukjent	Undersøkt 1. omdrev	Tapt 1. omdrev	Tapt 2. omdrev	Undersøkt 3. omdrev
Bø	1053	78	151	21	803	111	29	663
Holmestrand	534	14	40	3	477	46	16	415
Samnanger	921	241	184	28	468	102	21	345
Sarpsborg	1857	139	24	39	1655	232	76	1347
Totalt	4365	472	399	91	3403	491	142	2770



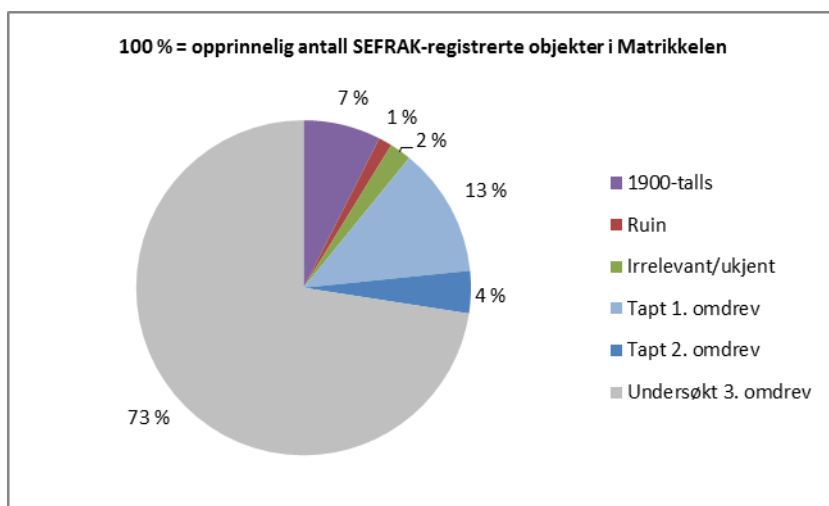
Figur 6:
Undersøkelsesgrunnlaget i Bø, Holmestrand, Samnanger og Sarpsborg samlet i forhold til opprinnelige SEFRAK-registreringer

¹⁰ Statistisk sentralbyrå: <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken>. Lest 03.09.14

2.2 Grunnlagsmaterialet for MOV-undersøkelsen i Sarpsborg 2014

Grunnlagsmaterialet for kontrollregistreringen i 2014 i Sarpsborg kommune består av 1347 SEFRAK-registrerte bygninger fra før 1900. Det opprinnelige antallet registrerte SEFRAK-objekter innlagt i Matrikkelen for Sarpsborg var 1857. Det vil si at 510 objekter er trukket fra det opprinnelige antallet.

Kommune	Opprinnelige SEFRAK-bygn	1900-talls	Ruin	Irrelevant/ukjent	Undersøkt 1. omdrev	Tapt 1. omdrev	Tapt 2. omdrev	Undersøkt 3. omdrev
Sarpsborg	1857	139	24	39	1655	232	76	1347



Figur 7:
Undersøkelsergrunnlaget i Sarpsborg i forhold til opprinnelige SEFRAK-registreringer



01300404021: 55 % av de undersøkte SEFRAK-bygningene i Sarpsborg i 3. omdrev er bolighus og våningshus. For denne bygningsgruppen er andelen tapte og truede hus lavere enn gjennomsnittet for kommunen, mens andelen endrete bolighus er høyere enn gjennomsnittet, noe som tyder på vedlikehold og aktiv bruk. Foto: MK/NIKU 2014

3 Resultat

3.1 Tap

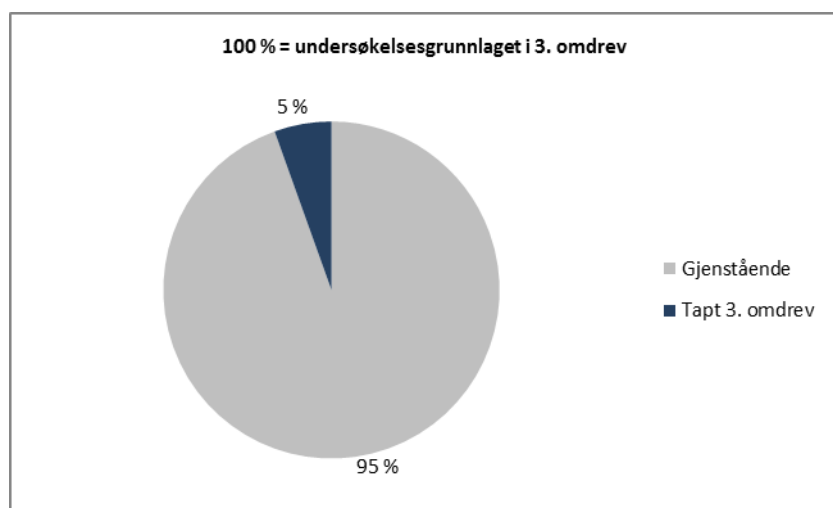
I dette kapittelet gjøres det rede for tapte SEFRAK-bygninger i Sarpsborg kommune i 3. omdrev. Se kart i vedlegg 4. Med tap menes absolutt tap, det vil si at bygningen fysisk sett er borte eller at forfallet er kommet så langt at bygningen må anses tapt. Flytting til annet sted, for eksempel utenfor tunet, registreres som tap.

3.1.1 Tap – samlet

Av undersøkelsesgrunnlaget på 1347 SEFRAK-bygninger i Sarpsborg kommune i 3. omdrev, er 74 bygninger tapt. Dette tilsvarer en tapsandel på 5 %. Det årlige tapet i Sarpsborg fra 2009 til 2014 er på 1,1 %. Tapsprosenten i 3. omdrev i Sarpsborg er dermed den samme som i 2. omdrev, men lavere enn i 1. omdrev, da tapsandelen i Sarpsborg var på 14 %.

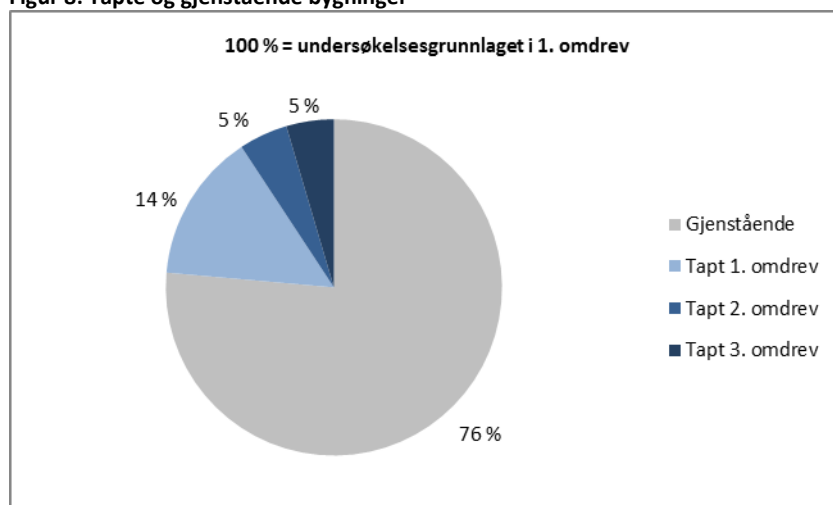
1273 bygninger er gjenstående. Ingen av bygningene i Sarpsborg som var tapt i tidligere omdrev, er gjenoppstått i opprinnelig miljø i 3. omdrev.

Akkumulert tap etter 3. omdrev er på 24 %, med utgangspunkt i det opprinnelige undersøkelsesgrunnlaget på 1655 bygninger i 1. omdrev.



Undersøkelsesgrunnlag 3. omdrev	1347
Tapt 3. omdrev	74
Gjenstående 3. omdrev	1273

Figur 8: Tapte og gjenstående bygninger



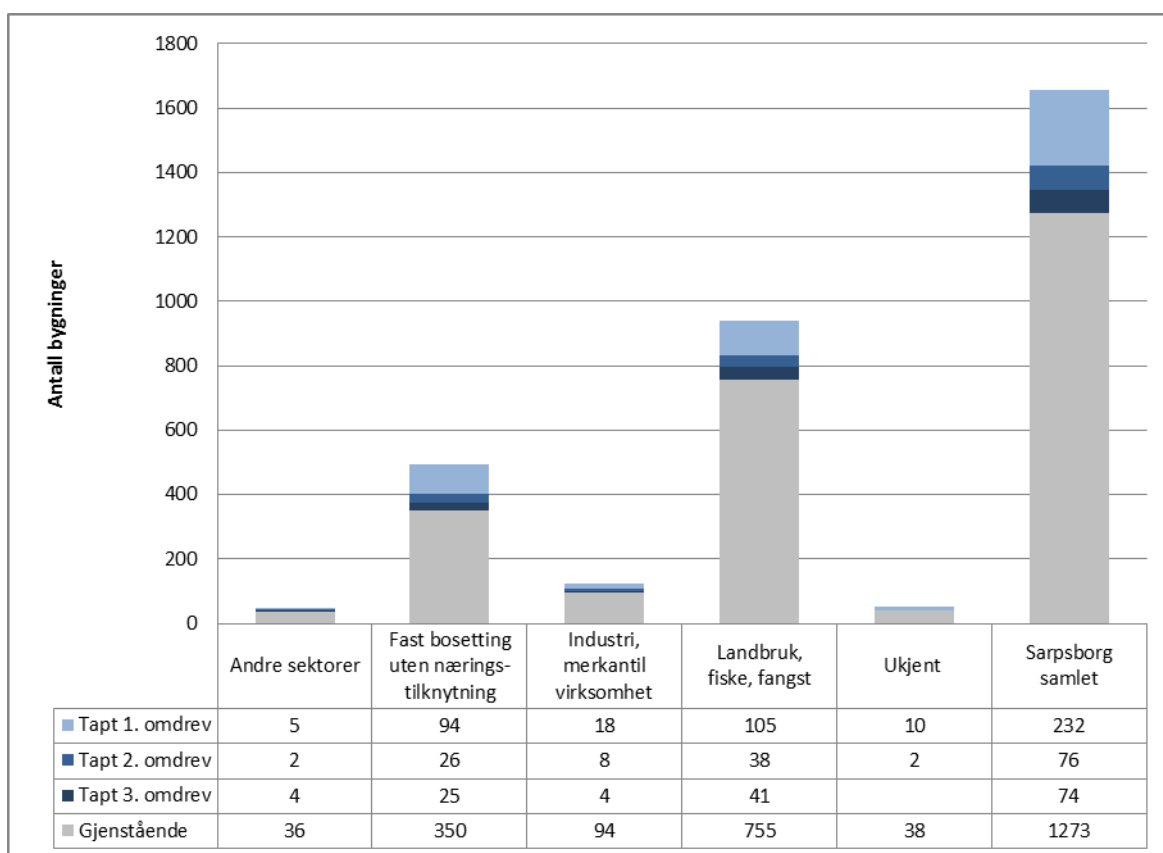
Undersøkelsesgrunnlag 1. omdrev	1655
Tapt 1. omdrev	232
Tapt 2. omdrev	76
Tapt 3. omdrev	74
Gjenstående 3. omdrev	1273

Figur 9: Akkumulert tapte og gjenstående bygninger

3.1.2 Tap – samfunnssektor

59 % av bygningene i Sarpsborg er knyttet til kategorien landbruk, fiske og fangst. Tapsandelen i denne kategorien er på 5 % som i 2. omdrev, og tilsvarer tapsprosenten for kommunen totalt. Tapsandelen for industribygninger er lavere enn i 2. omdrev (4 % mot 8 %).

	Andre sektorer	Fast bosetting uten nærings-tilknytning	Industri/merkantil virksomhet	Landbruk, fiske, fangst	Ukjent	Samlet
Tapt 1. omdrev	11 %	19 %	15 %	11 %	20 %	14 %
Tapt 2. omdrev	5 %	6 %	8 %	5 %	5 %	5 %
Tapt 3. omdrev	10 %	7 %	4 %	5 %	0 %	5 %
Antall bygn 3. omdrev	40	375	98	796	38	1347
Andel av totalt 3. omd	3 %	28 %	7 %	59 %	3 %	100 %

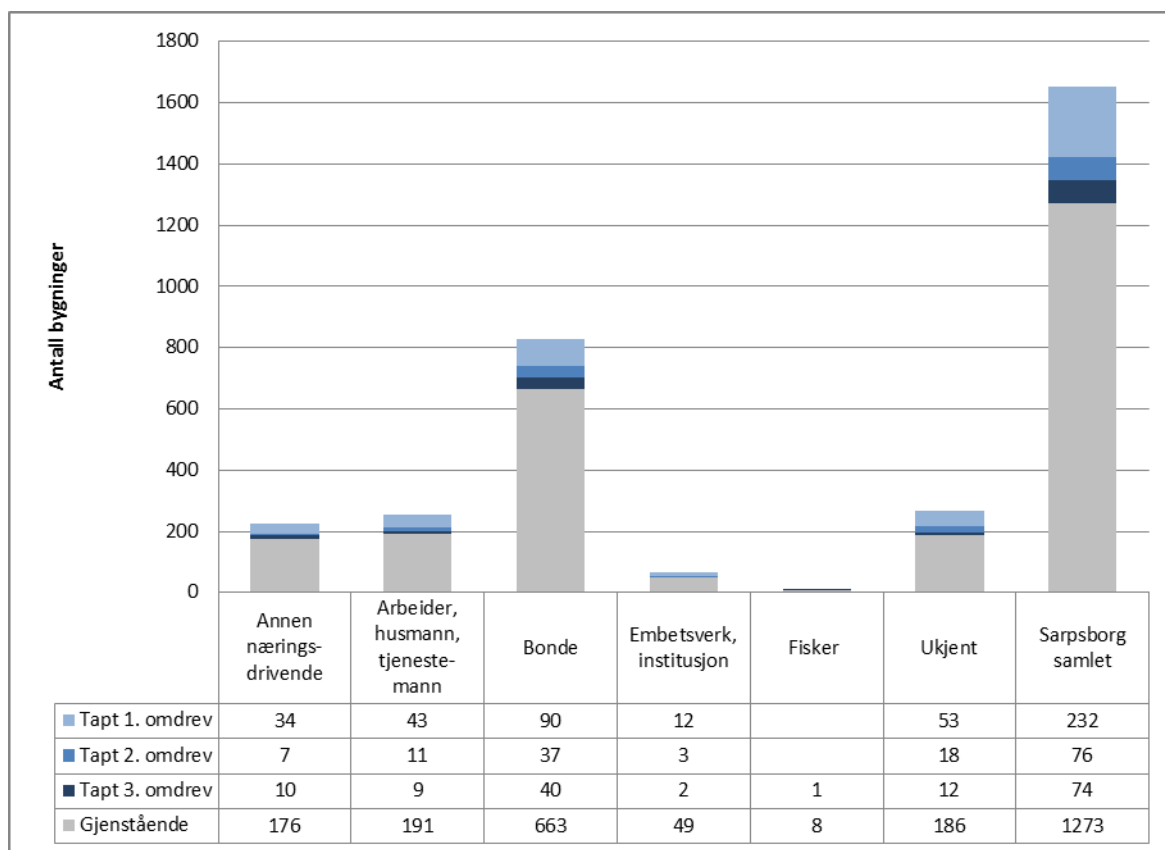


Figur 10: Tapte bygninger fordelt på samfunnssektor

3.1.3 Tap – sosial miljøsammenheng

52 % av de undersøkte bygningene i Sarpsborg er bondens bygninger. Tapsandelen i denne kategorien er noe høyere i 3. omdrev enn i 2. omdrev (6 % mot 5 %), mens kategorien arbeider, husmann, tjenestemann, hvor blant annet husmannsplasser og arbeiderboliger inngår, har samme tapsandel som i 2. omdrev (5 %), som tilsvarer tapsandelen i kommunen totalt. Av fiskerens bygninger har ett av 9 hus gått tapt (11 %).

	Annen næringsdrivende	Arbeider, husmann, tjenestemann	Bonde	Embetsverk, institusjon	Fisker	Ukjent	Samlet
Tapt 1. omdrev	15 %	17 %	11 %	17 %	0 %	20 %	14 %
Tapt 2. omdrev	4 %	5 %	5 %	6 %	0 %	8 %	5 %
Tapt 3. omdrev	5 %	5 %	6 %	4 %	11 %	6 %	5 %
Antall bygn 3. omdrev	186	200	703	51	9	198	1347
Andel av totalt 3. omd	14 %	15 %	52 %	4 %	1 %	15 %	100 %



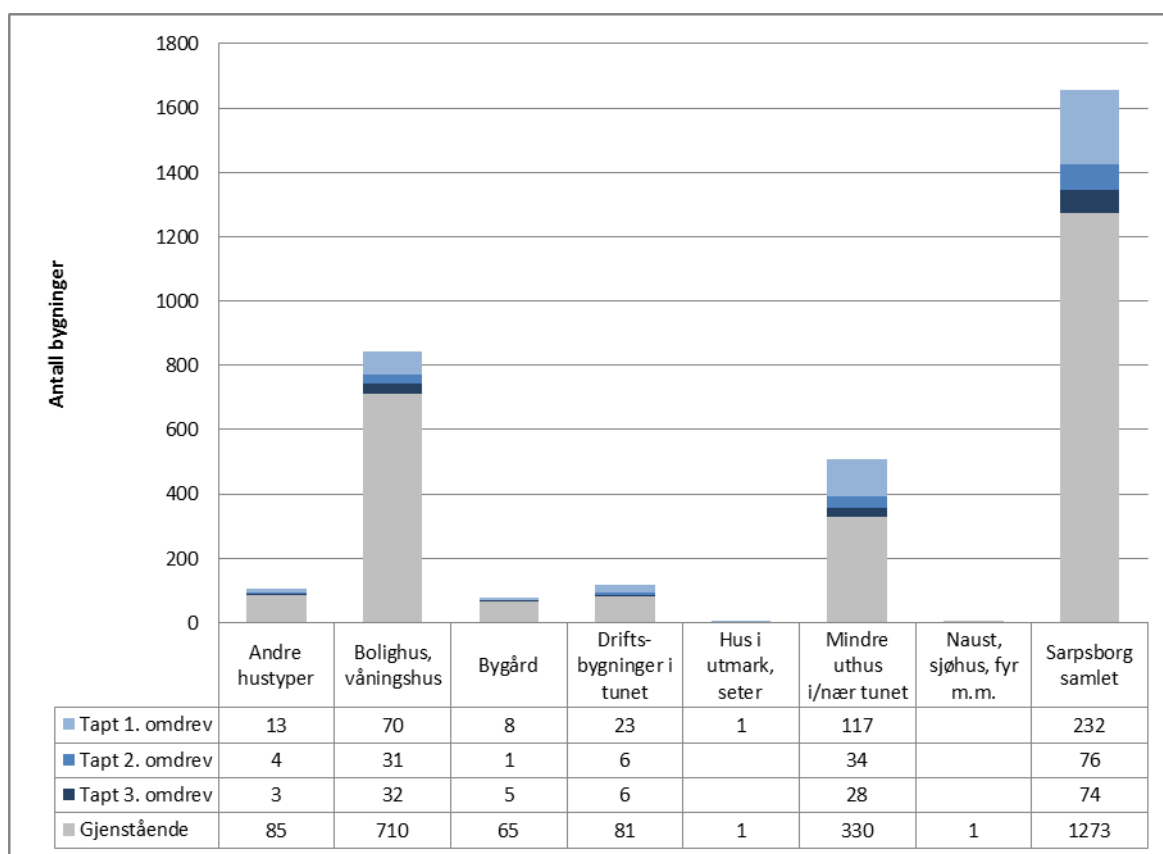
Figur 11: Tapte bygninger fordelt på sosial miljøsammenheng

3.1.4 Tap – bygningstyper

Se tabell i vedlegg 1 for detaljert resultatoversikt for alle bygningstyper.

Som i tidligere omdrev har de mindre uthusene i/nær tunet høyest tapsandel (8 %), og også de større driftsbygningene har høyere tapsandel enn gjennomsnittet i kommunen (7 % mot 5 %). 5 bygårder er tapt i 3. omdrev (7 %), mens tapsandelen for bolighus er som i 2. omdrev (4 %), og lavere enn i kommunen samlet.

	Andre hustyper	Bolighus/våningshus	Bygård	Driftsbygninger i tunet	Hus i utmark/seter	Mindre uthus i/nær tunet	Naust, sjøhus, fyr m.m.	Samlet
Tapt 1. omdrev	12 %	8 %	10 %	20 %	33 %	23 %	0 %	14 %
Tapt 2. omdrev	4 %	4 %	1 %	6 %	0 %	9 %	0 %	5 %
Tapt 3. omdrev	3 %	4 %	7 %	7 %	0 %	8 %	0 %	5 %
Antall bygn 3. omdrev	88	742	70	87	1	358	1	1347
Andel av totalt 3. omd	7 %	55 %	5 %	6 %	0 %	27 %	0 %	100 %

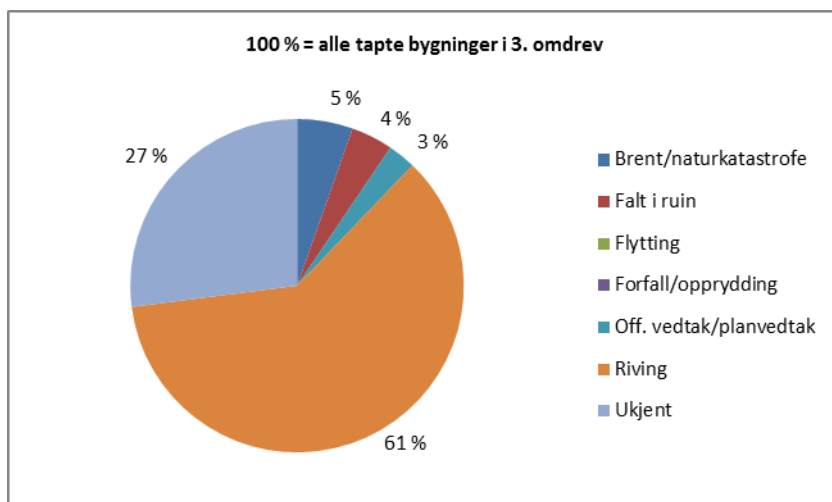


Figur 12: Tapte bygninger fordelt på bygningstype

3.1.5 Tapsårsaker

Følgende tapsårsaker blir registrert i felt: brent/naturkatastrofe, falt i ruin, flytting, forfall/opprydding, offentlig vedtak/planvedtak, riving og ukjent. Av de 74 bygningene som er tapt i Sarpsborg i 3. omdrev er det 4 som er brent (5 %), 3 er falt i ruin (4 %), 45 er revet (61 %), pluss 3 som er revet som følge av offentlig planvedtak (3 %), og 20 har ukjent tapsårsak (27 %). 18 av de tapte bygningene ble registrert som truet i 2. omdrev.

	Brent/naturkatastrofe	Falt i ruin	Flytting	Forfall/opprydding	Off. vedtak/planvedtak	Riving	Ukjent
Tapt 1. omdrev	2 %	6 %	0 %	34 %	4 %	29 %	25 %
Tapt 2. omdrev	5 %	4 %	0 %	40 %	3 %	34 %	7 %
Tapt 3. omdrev	5 %	4 %	0 %	0 %	3 %	61 %	27 %



Brent/naturkatastrofe	4
Falt i ruin	3
Flytting	0
Forfall/opprydding	0
Off. vedtak/planvedtak	2
Riving	45
Ukjent	20
Tap totalt	74

Figur 13: Tapsårsaker



01051207020: 22 % av SEFRAK-bygningene i Sarpsborg har volumendringer (A- og B-endring), enten på grunn av tilbygg, eller ved at deler av huset er revet. 3 % av bygningene har større volumendringer. Foto: TP/NIKU 2014



01300303004: 58 % av SEFRAK-bygningene i Sarpsborg er endret. For 36 % dreier det seg om minste endringsgrad (C-endring), det vil si generelt vedlikehold av fasader og tak, for eksempel ved utskifting av ytre bygningselementer som panel, takbelegg og vinduer eller listverk. Foto: ÅD/NIKU 2014



01050205032: I 3. omdrev er det i tillegg til A-, B- og C-endringer registrert blant annet om bygningen er tilbakeført til eldre uttrykk, slik som denne forretningsgården i Glens gata i Sarpsborg sentrum, hvor blant annet eternittplater er skiftet ut med stående panel på fasadens 2. etasje. Foto ÅD/NIKU 2014

3.2 Endringer av gjenstående bygninger

I dette kapittelet gjøres det rede for endringer på de gjenstående SEFRAK-bygningene i Sarpsborg kommune i 3. omdrev. Se kart i vedlegg 5.

Av undersøkelsesgrunnlaget på 1347 bygninger i 3. omdrev, er 1273 bygninger gjenstående, slik det er gjort rede for i kapittel 3.1.1.

3.2.1 Endringer – samlet

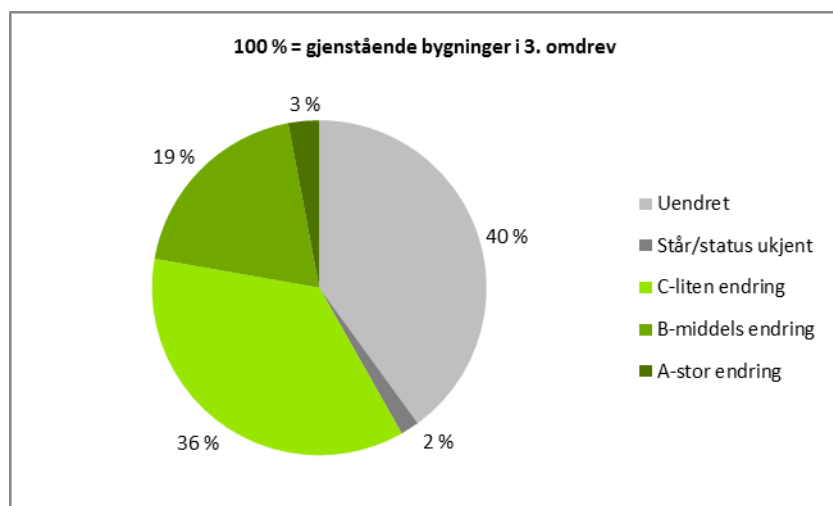
Det samlede antall endrete bygninger (alle endringstyper) i Sarpsborg i 3. omdrev er 741, det vil si 58 % av de gjenstående. Andelen har økt fra 36 % i 2. omdrev og 27 % i 1. omdrev.

Flesteparten av de endrete bygningene har den svakeste endringsgraden C-liten endring. Dette er samme mønster som i 1. og 2. omdrev. Andelen av de gjenstående bygningene i 3. omdrev med C-endring er 36 %. 19 % av bygningene har endringsgrad B-middels endring og 3 % er registrert med A-stor endring. Mye av det alminnelige bygningsvedlikeholdet faller inn under endringstype C.

15 av bygningene er tilbakeført til eldre uttrykk. 7 av dem er registrert med B-middels endring og 8 med C-liten endring. I tillegg er det én bygning med C-endring som er dokumentert stilhistorisk tilbakeført. I 9 tilfeller er deler av bygningen revet. Alle disse er registrert som B-middels endret.

I 3. omdrev er det 23 bygninger i Sarpsborg som er registrert med ukjent endringsgrad.

	A-stor endring	B-middels endring	C-liten endring	Alle endringer	Står/ukjent endringsgrad	Uendret
1. omdrev	1 %	7 %	19 %	27 %	9 %	64 %
2. omdrev	1 %	11 %	24 %	36 %	13 %	51 %
3. omdrev	3 %	19 %	36 %	58 %	2 %	40 %



Uendret	509
Står/ukjent endringsgrad	23
C-liten endring	458
B-middels endring	245
A-stor endring	38
Gjenstående 3. omdrev	1273

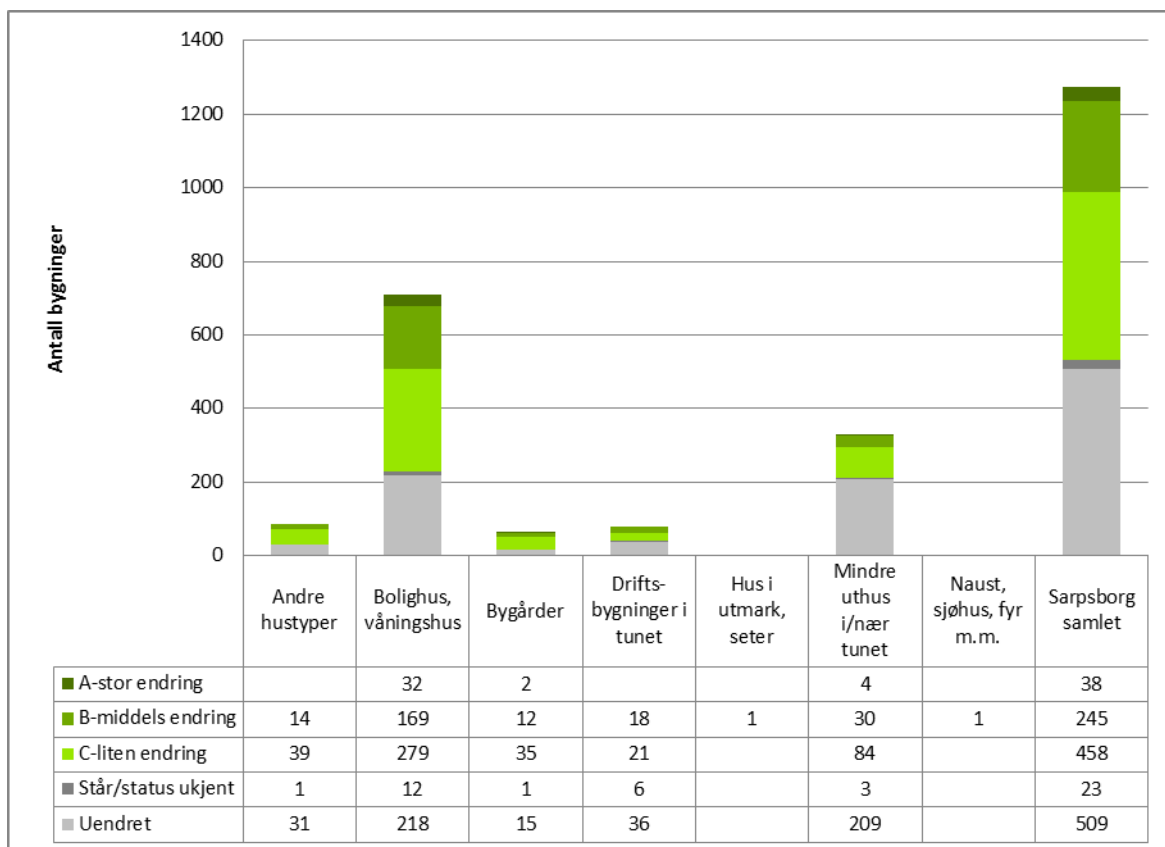
Figur 14: Endringer

3.2.2 Endring – bygningstyper

Se tabell i vedlegg 1 for detaljert resultatoversikt for alle bygningstyper.

Av de gjenstående SEFRAK-bygningene i Sarpsborg kommune er det bygårdene som ligger høyest på endringsstatistikken, med 75 % endrete og høyeste endringstakt (33 % flere endrete enn i 2. omdrev). 68 % av bolighusene/våningshusene er endret (41 % i 2. omdrev) og 48 % og 36 % av henholdsvis driftsbygninger i tunet og de mindre uthusene. Flesteparten av endringene er av minste grad, det vil si overflateendringer av fasade og tak, som tilsvarer mye av det vanlige bygningsvedlikeholdet.

	Andre hustyper	Bolighus/våningshus	Bygårder	Driftsbygninger i tunet	Hus i utmark/seter	Mindre uthus i/nær tunet	Naust, sjøhus, fyr m.m.	Samlet
Endringer 1. omdrev	30 %	34 %	42 %	22 %	0 %	15 %	100 %	28 %
Endringer 2. omdrev	39 %	41 %	42 %	30 %	0 %	21 %	100 %	35 %
Endringer 3. omdrev	62 %	68 %	75 %	48 %	100 %	36 %	100 %	58 %
A-stor endring	0 %	5 %	3 %	0 %	0 %	1 %	0 %	3 %
B-middels endring	16 %	24 %	18 %	22 %	100 %	9 %	100 %	19 %
C-liten endring	46 %	39 %	54 %	26 %	0 %	25 %	0 %	36 %
Antall gjenstående	85	710	65	81	1	330	1	1273
Andel av gjenstående	7 %	56 %	5 %	6 %	0 %	26 %	0 %	100 %



Figur 15: Endringer fordelt på bygningstyper

3.3 Tilstand

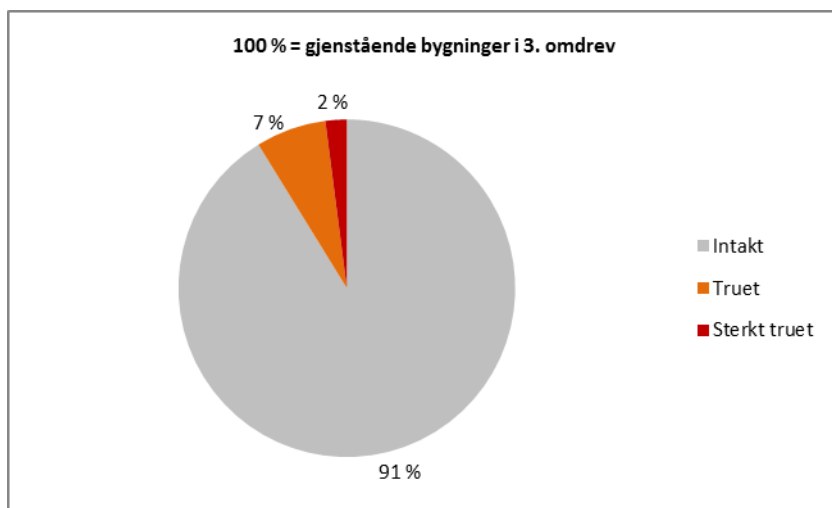
I dette kapitlet gjøres det rede for den bygningstekniske tilstanden for de gjenstående SEFRAK-bygningene i Sarpsborg kommune i 3. omdrev. Se kart i vedlegg 6.

Av undersøkelsesgrunnlaget på 1347 bygninger i 3. omdrev, er 1273 bygninger gjenstående, slik det er gjort rede for i kapittel 3.1.1.

3.3.1 Tilstand – samlet

I alt er 26 bygninger sterkt truet. Dette tilsvarer 2 % av de 1273 gjenstående bygningene. I tillegg er 86 bygninger registrert som truet (7 %). I 2. omdrev var 7 % av de gjenstående bygningene sterkt truet.

Av de 94 bygningene som var truet i Sarpsborg i 2. omdrev, er det 18 som er tapt i 3. omdrev, mens 17 er registrert som sterkt truet, og 41 er registrert med den mildere formen truet. 17 bygninger som var truet i 2. omdrev, er nå registrert som intakt. 45 av bygningene som var intakt i 2. omdrev, er truet i 3. omdrev, og 9 er sterkt truet.



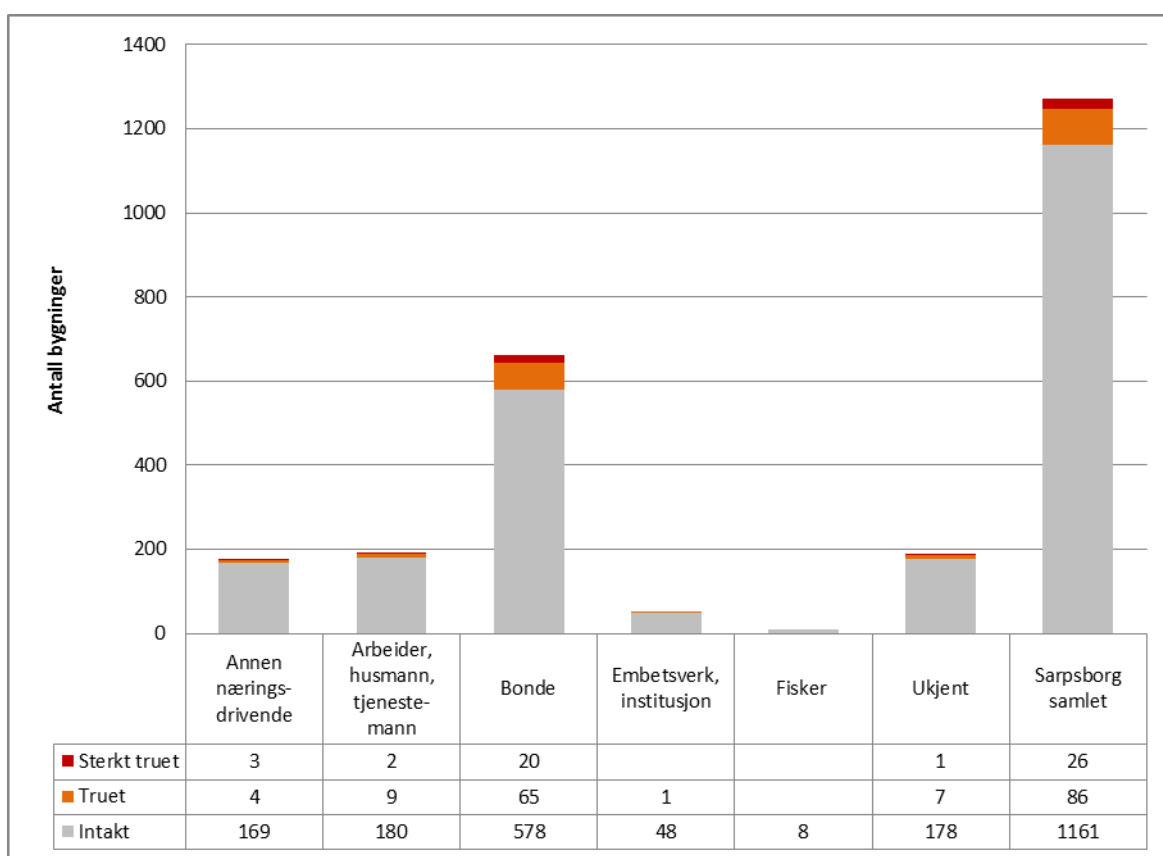
Intakt	1161
Truet	86
Sterkt truet	26
Gjenstående 3. omdrev	1273

Figur 16: Bygningstilstand

3.3.2 Tilstand – sosial miljøsammenheng

Bondens bygninger utgjør 52 % av de gjenstående SEFRAK-bygningene i Sarpsborg kommune i 3. omdrev, og det er denne kategorien som har den høyeste andelen truede (10 %) og sterkt truede bygninger (3 %). Kategorien annen næringsdrivende har 2 % sterkt truede og arbeidermiljø og husmannsvesen 1 %.

	Annen næringsdrivende	Arbeider, husmann, tjenestemann	Bonde	Embetsverk, institusjon	Fisker	Ukjent	Samlet
Sterkt truet 2. omdrev	2 %	5 %	10 %	2 %	0 %	4 %	7 %
Sterkt truet 3. omdrev	2 %	1 %	3 %	0 %	0 %	1 %	2 %
Truet 3. omdrev	2 %	5 %	10 %	2 %	0 %	4 %	7 %
Antall gjenstående	176	191	663	49	8	186	1273
Andel av gjenstående	14 %	15 %	52 %	4 %	1 %	15 %	100 %



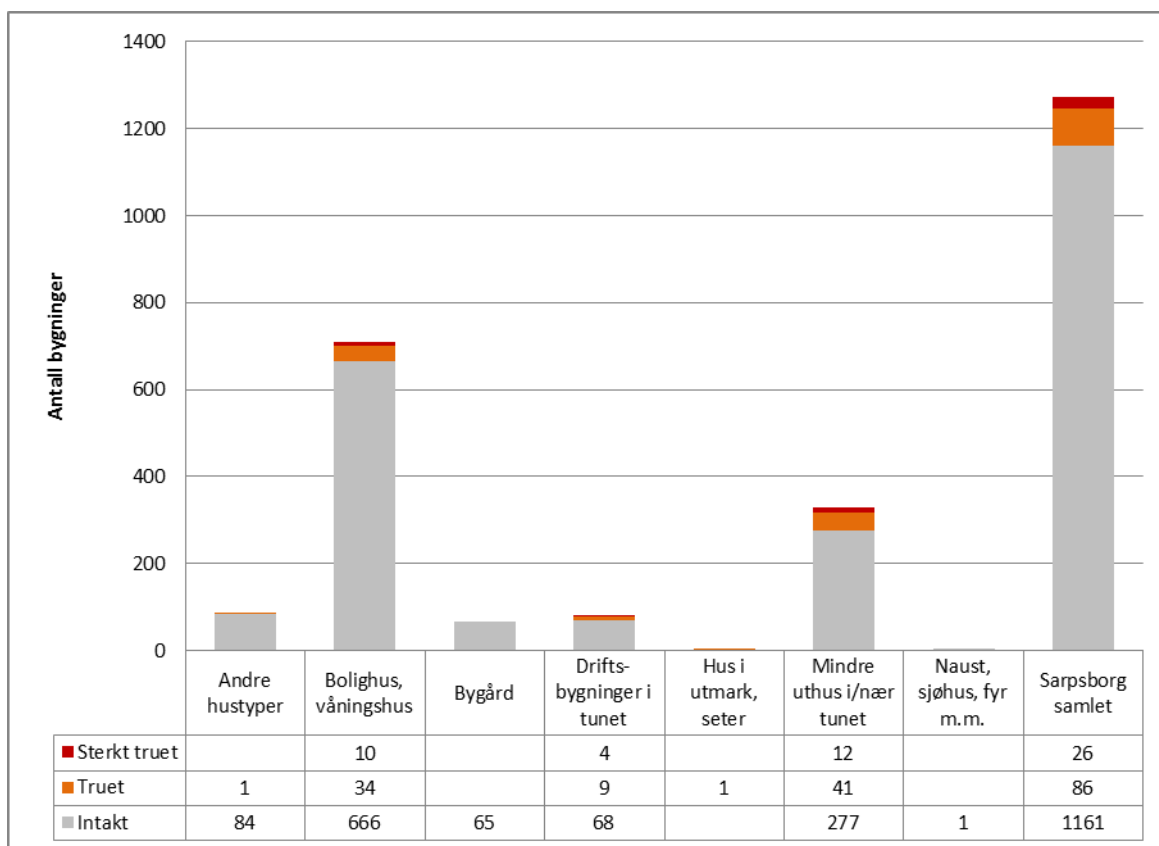
Figur 17: Bygningstilstand fordelt på sosial miljøsammenheng

3.3.3 Tilstand – bygningstyper

Se tabell i vedlegg 1 for detaljert resultatoversikt for alle bygningstyper.

Driftsbygninger og mindre uthus i tunet er mest utsatt for forfall i Sarpsborg i 3. omdrev. Av de større driftsbygningene (6 % av de gjenstående SEFRAK-bygningene) er 11 % truet og 5 % sterkt truet, og av de mindre uthusene i tunet (26 % av de gjenstående) er 12 % tuet og 4 % sterkt truet. Av bolighusene (56 % av de gjenstående) er 5 % truet og 1 % sterkt truet. Den eneste gjenstående utmarksbygningen i Sarpsborg kommune er registrert som truet.

	Andre hustyper	Bolighus/våningshus	Bygård	Driftsbygninger i tunet	Hus i utmark/seter	Mindre uthus i/nær tunet	Naust, sjøhus, fyr m.m.	Samlet
Sterkt truet 1. omdrev	1 %	4 %	0 %	14 %	0 %	11 %	0 %	6 %
Sterkt truet 2. omdrev	0 %	5 %	0 %	14 %	0 %	13 %	0 %	7 %
Sterkt truet 3. omdrev	0 %	1 %	0 %	5 %	0 %	4 %	0 %	2 %
Truet 3. omdrev	1 %	5 %	0 %	11 %	100 %	12 %	0 %	7 %
Antall gjenstående	85	710	65	81	1	330	1	1273
Andel av gjenstående	7 %	56 %	5 %	6 %	0 %	26 %	0 %	100 %



Figur 18: Bygningstilstand fordelt på bygningstyper

4 Geografiske variasjoner

I dette kapittelet gjøres det rede for geografiske variasjoner av tap, endring og tilstand for SEFRAK-bygningene i Sarpsborg kommune i 3. omdrev. De geografiske kategoriene som er analysert er Gamle Sarpsborg, Skjeberg, Tune og Varteig, og tettbygde og spredtbygde områder. Se tabell i vedlegg 2 for detaljert resultatoversikt for alle registreringskretsene.

Gamle Sarpsborg	Skjeberg	Tune	Varteig	Tettbygd	Spredtbygd
0105:103-307	0105:1101-3110	0130:101-511	0114:101-107	0105:103-307	0105:1101-1207
	0115:101-206			0105:1302-1310	0105:1311
				0105:1312-1313	0105:1314
				0105:1401-1403	0105:1404
				0105:1405-3109	0105:3110-0115:203
				0115: 205-0130:407	0130:502-511

Oversikt over hvilke kretser som inngår i de geografiske kategoriene.



01050103029,30: I 1. og 2. omdrev var det høyest tapsandel for SEFRAK-bygninger i de tettbygde områdene av Sarpsborg kommune, men tendensen har snudd, og i 3. omdrev er det 6 % tap i spredtbygde områder og 5 % i tettbygde områder. Foto ÅD/NIKU 2014



01300510023: Spredtbygde områder har også høyere andel truede bygninger enn tettbygde områder. Foto: MK/NIKU

2014

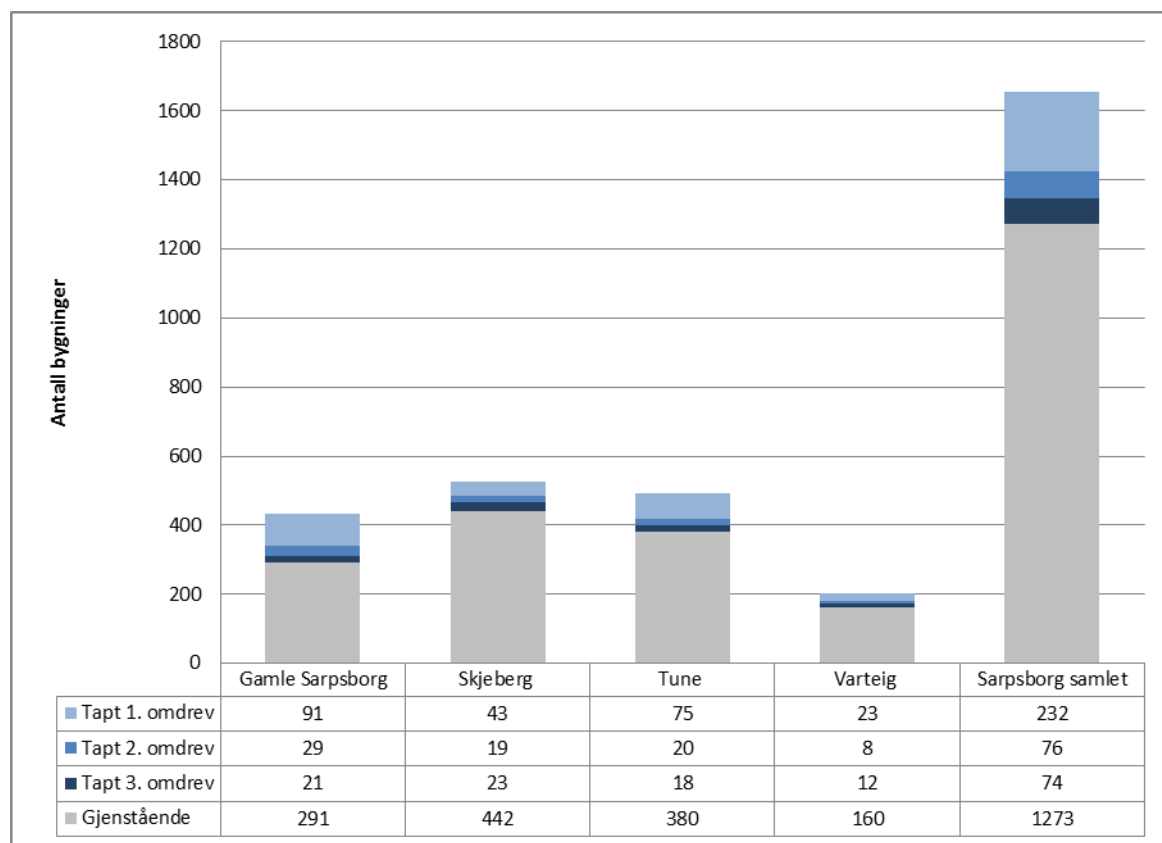
4.1 Tap og geografiske variasjoner

I dette kapittelet gjøres det rede for geografiske variasjoner for tap av SEFRAK-bygninger i Sarpsborg kommune. Av undersøkelsesgrunnlaget på 1347 bygninger i 3. omdrev, er 74 bygninger tapt, som tilsvarer en tapsandel på 5 %. Tapsprosenten i 3. omdrev i Sarpsborg er dermed den samme som i 2. omdrev, men er klart lavere enn i 1. omdrev, da den var på 14 %.

4.1.1 Tap – områder: Gamle Sarpsborg, Skjeberg, Tune og Varteig

Tapsandelen er høyest i Gamle Sarpsborg og Varteig (7 %). Tapstakten har minnet i Gamle Sarpsborg, men økt i Skjeberg og Varteig i 3. omdrev.

	Gamle Sarpsborg	Skjeberg	Tune	Varteig	Sarpsborg samlet
Tapt 1. omdrev	21 %	8 %	15 %	11 %	14 %
Tapt 2. omdrev	9 %	4 %	5 %	4 %	5 %
Tapt 3. omdrev	7 %	5 %	5 %	7 %	5 %
Antall bygn 3. omdrev	312	465	398	172	1347
Andel av totalt 3. omd	23 %	35 %	30 %	13 %	100 %

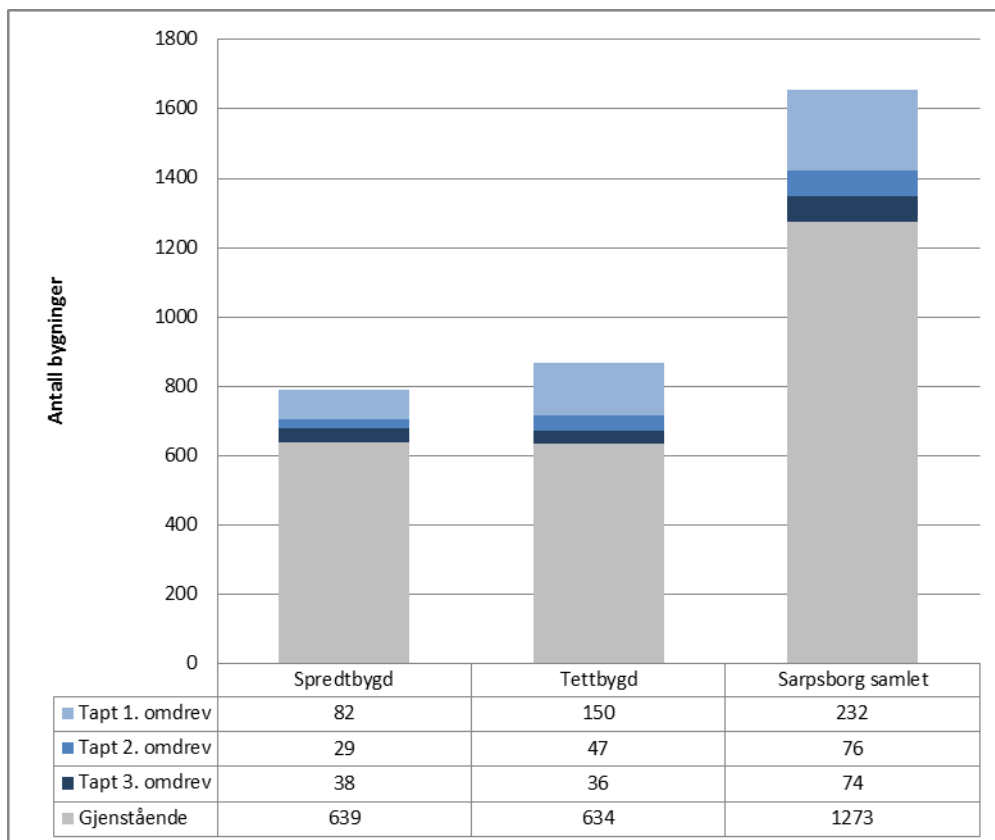


Figur 19: Tapte bygninger fordelt på områdene Gamle Sarpsborg, Skjeberg, Tune og Varteig

4.1.2 Tap - tettbygd/spredtbygd

Mens tapsandelen var høyest i tettbygde strøk i 1. og 2. omdrev, har tendensen snudd i 3. omdrev. I spredtbygde områder er tapsandelen på 6 % og i tettbygde på 5 %.

	Spredtbygd	Tettbygd	Sarpsborg samlet
Tapt 1. omdrev	10 %	17 %	14 %
Tapt 2. omdrev	4 %	7 %	5 %
Tapt 3. omdrev	6 %	5 %	5 %
Antall bygn 3. omdrev	677	670	1347
Andel av totalt 3. omd	50 %	50 %	100 %



Figur 20: Tapte bygninger fordelt på tettbygde og spredtbygde områder

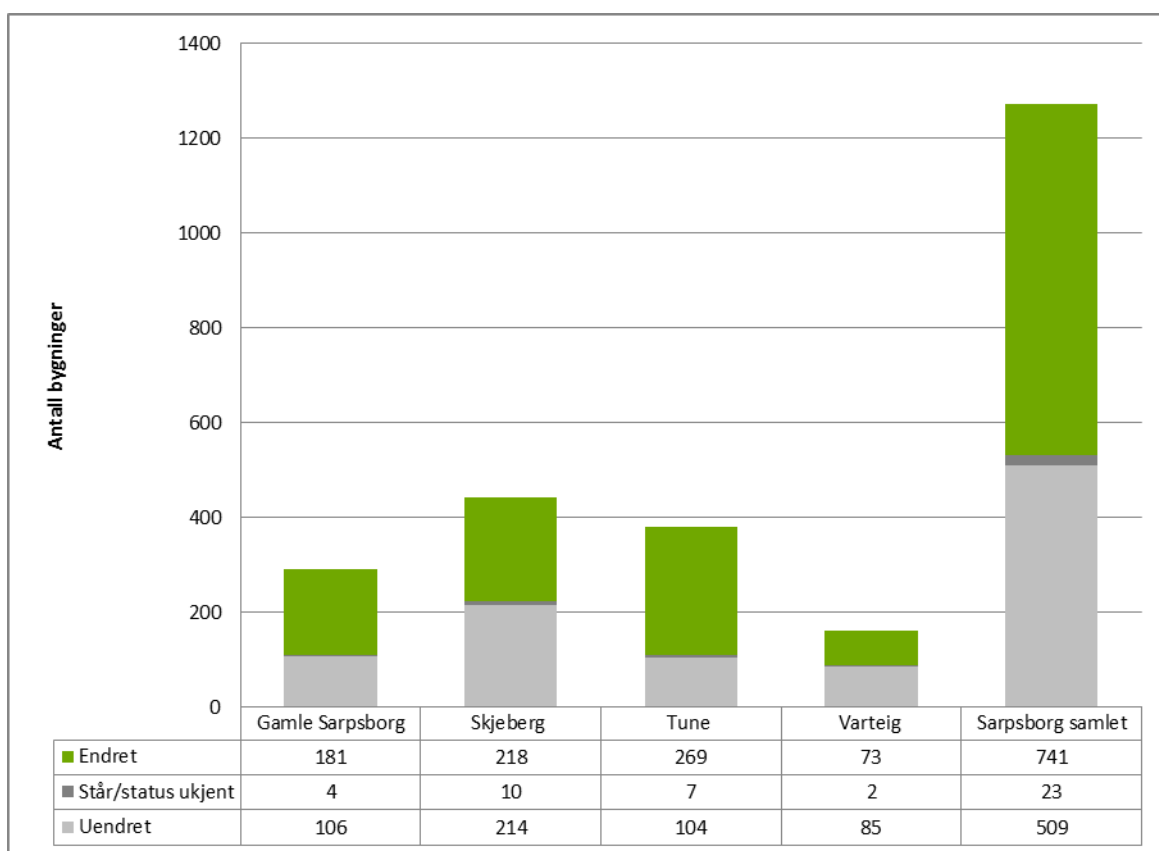
4.2 Endringer og geografiske variasjoner

I dette kapittelet gjøres det rede for geografiske variasjoner av endring for de gjenstående SEFRAK-bygningene i Sarpsborg kommune. I 3. omdrev er 58 % av de gjenstående bygningene endret (alle endringstyper).

4.2.1 Endring – områder: Gamle Sarpsborg, Skjeberg, Tune og Varteig

Som i tidligere omdrev er det høyest andel endrete bygninger i Tune (71 %) og lavest i Varteig (46 %).

	Gamle Sarpsborg	Skjeberg	Tune	Varteig	Sarpsborg samlet
Endringer 1. omdrev	35 %	21 %	36 %	15 %	28 %
Endringer 2. omdrev	37 %	28 %	41 %	22 %	35 %
Endringer 3. omdrev	62 %	49 %	71 %	46 %	58 %
Antall gjenstående	291	442	380	160	1273
Andel av gjenstående	23 %	35 %	30 %	13 %	100 %

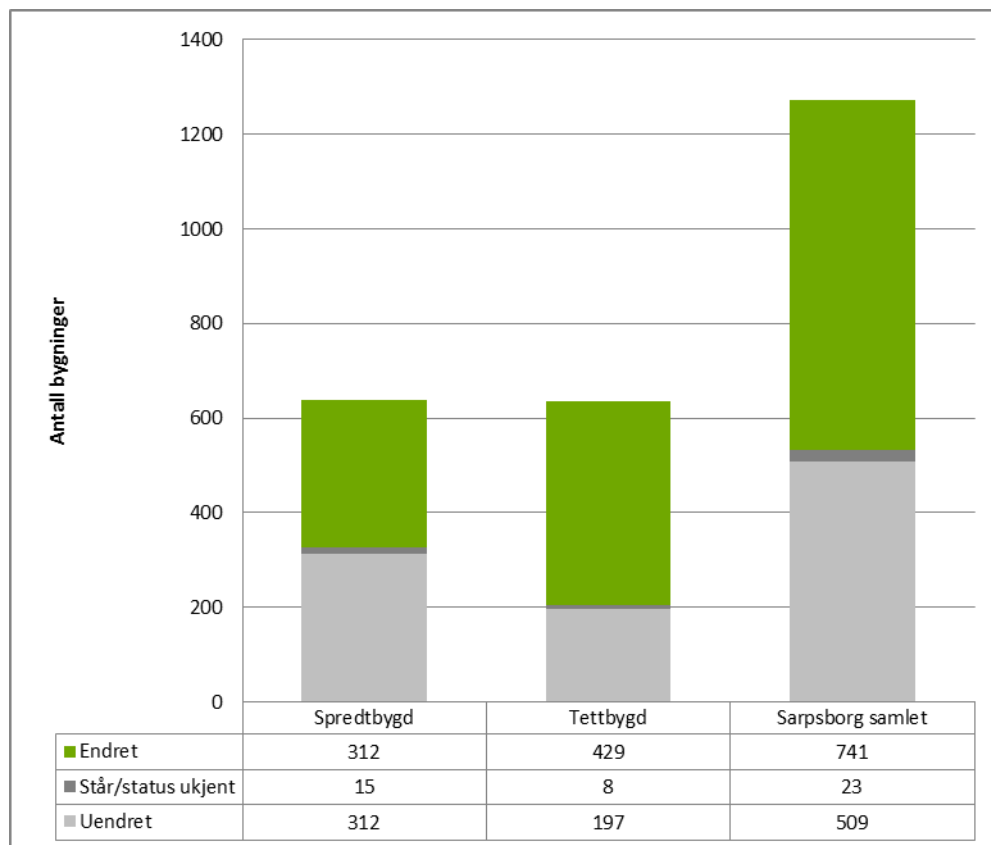


Figur 21: Endringer fordelt på områdene Gamle Sarpsborg, Skjeberg, Tune og Varteig

4.2.2 Endring - tettbygd/spredtbygd

Som i tidligere omdrev er det høyest andel av endringer i tettbygde områder i 3. omdrev (68 % mot 49 % i spredtbygde strøk).

	Spredtbygd	Tettbygd	Sarpsborg samlet
Endringer 1. omdrev	20 %	36 %	28 %
Endringer 2. omdrev	28 %	42 %	35 %
Endringer 3. omdrev	49 %	68 %	58 %
Antall gjenstående	639	634	1273
Andel av gjenstående	50 %	50 %	100 %



Figur 22: Endringer fordelt på tettbygde og spredtbygde områder

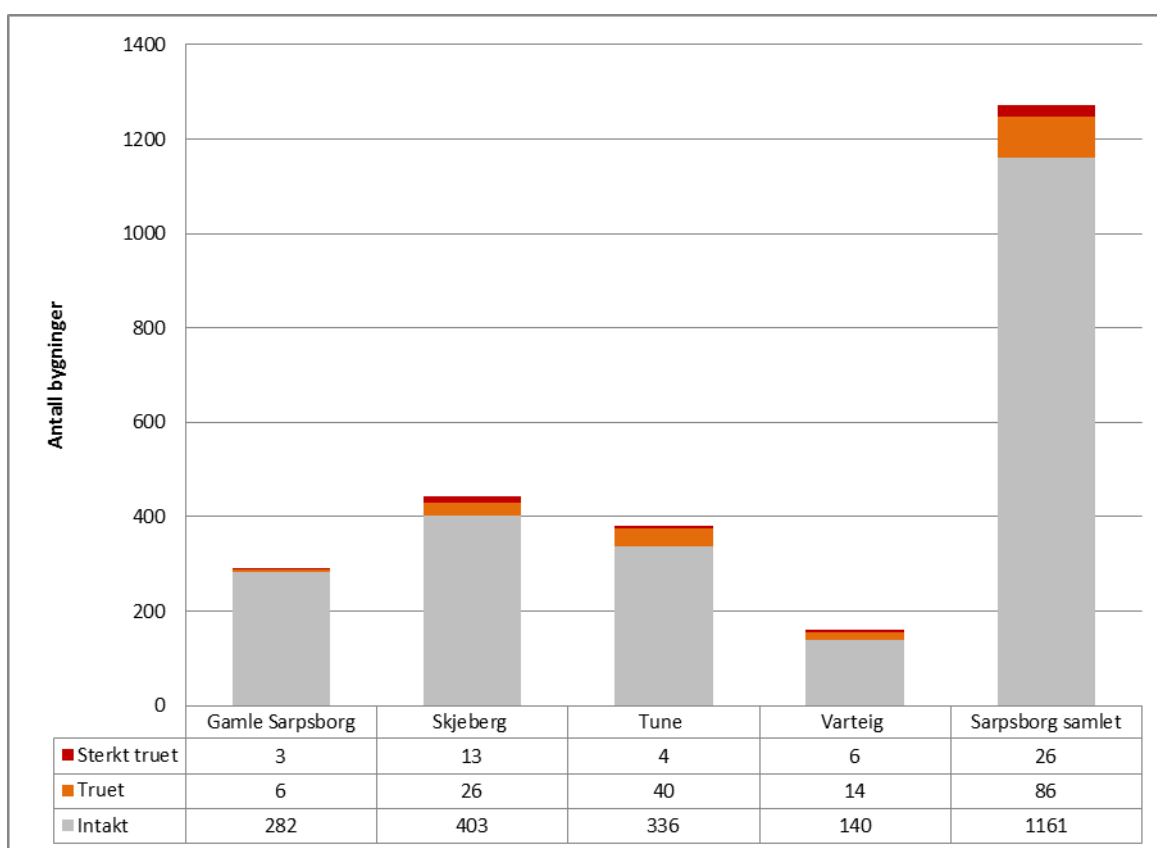
4.3 Tilstand og geografiske variasjoner

I dette kapittelet gjøres det rede for geografiske variasjoner når det gjelder tilstanden for de gjenstående SEFRAK-bygningene i Sarpsborg kommune. 2 % av de gjenstående bygningene i 3. omdrev er sterkt truet. Dette er en lavere andel enn i 2. omdrev, da andelen sterkt truete var på 7 %. I 3. omdrev er det i tillegg 7 % av bygningene som er registrert som truet.

4.3.1 Tilstand – områder: Gamle Sarpsborg, Skjeberg, Tune og Varteig

Varteig har den høyeste andelen truete og sterkt truete bygninger (13 % til sammen), mens Gamle Sarpsborg har lavest andel (3 % til sammen).

	Gamle Sarpsborg	Skjeberg	Tune	Varteig	Sarpsborg samlet
Sterkt truet 2. omdrev	1 %	6 %	10 %	12 %	7 %
Sterkt truet 3. omdrev	1 %	3 %	1 %	4 %	2 %
Truet 3. omdrev	2 %	6 %	11 %	9 %	7 %
Antall gjenstående	291	442	380	160	1273
Andel av gjenstående	23 %	35 %	30 %	13 %	100 %

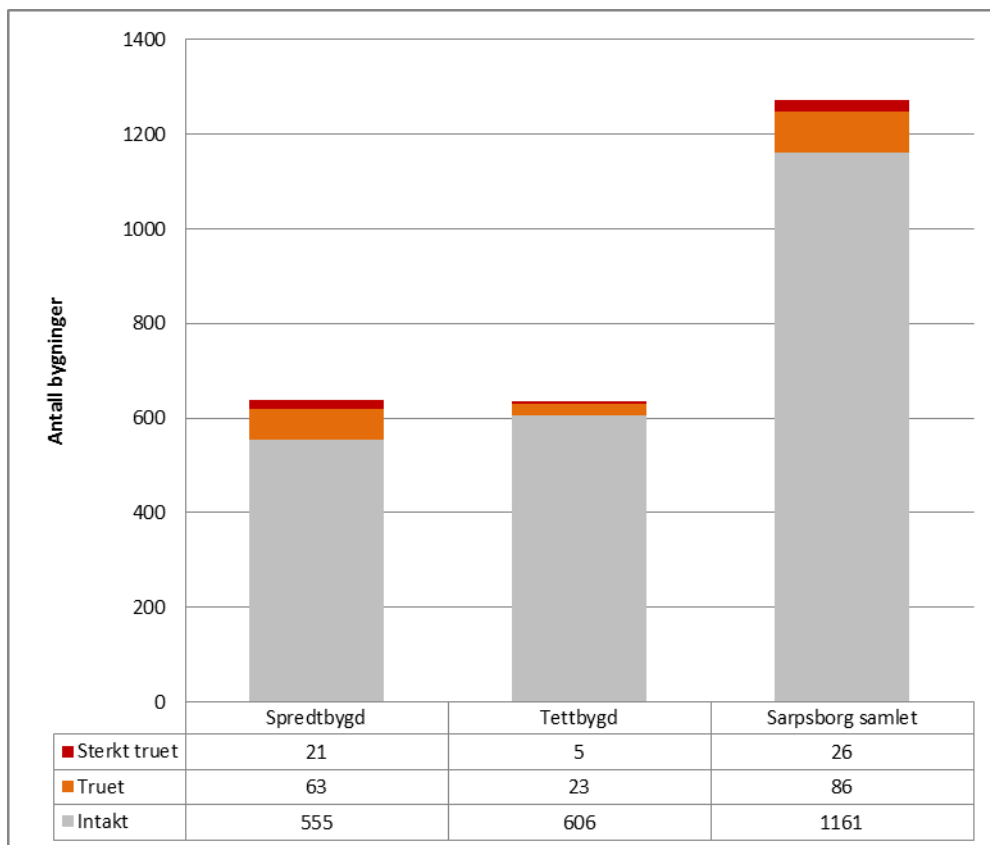


Figur 23: Bygningstilstand fordelt på områdene Gamle Sarpsborg, Skjeberg, Tune og Varteig

4.3.2 Tilstand – tettbygd/spredtbygd

Som i tidligere omdrev er det høyest andel truete og sterkt truete bygninger i spredtbygde strøk (13 % mot 5 % i tettbygde).

	Spredtbygd	Tettbygd	Sarpsborg samlet
Sterkt truet 2. omdrev	10 %	4 %	7 %
Sterkt truet 3. omdrev	3 %	1 %	2 %
Truet 3. omdrev	10 %	4 %	7 %
Antall gjenstående	639	634	1273
Andel av gjenstående	50 %	50 %	100 %



Figur 24: Bygningstilstand fordelt på tettbygde og spredtbygde områder

5 Utvikling og tendenser

5.1 Utviklingen i kommunen

Befolkning og bosetting

Folketallet i Sarpsborg kommune var i 2014 på 54 059. Mellom første kontrollregistrering i 2004 og andre i 2009 steg folketallet med 2 300 personer, og fra 2009 til 2014 med ytterligere 2 359. I følge Statistisk sentralbyrås tall for framskrevet folkemengde ved middels nasjonal vekst, vil folketallet i Sarpsborg kommune ha steget til 64 566 innbyggere i 2040. Andel av befolkningen i tettbygde strøk er 91 %.¹¹

Kulturminner og planforhold

Originalmaterialet fra den opprinnelige SEFRAK-registreringen befinner seg i fylkeskommunen. Byggesaker vedrørende SEFRAK-registrerte hus blir sendt til fylkeskonservatoren for uttalelse.

På et overordnet plannivå, i kommuneplanens arealdel, er det fremhevet som en målsetting å minimere det årlige tapet av kulturminner og kulturmiljøer og å utnytte kulturminnenes potensiale for å styrke identitet, nyskaping og næringsutvikling.¹²

En kommunedelplan for nyere tids kulturminner ble vedtatt i 2005, som verktøy i kulturminneforvaltningen, og for å øke bevisstheten rundt kulturminner og kulturminnevern i befolkningen. Kulturminneplanen beskriver sentrale kulturminnetemaer i kommunen og et begrenset antall kulturminner og kulturmiljøer innenfor disse temaene. Det er også bygd opp en database for nyere tids kulturminner i Sarpsborg kommune.¹³

I 2003 ble det utarbeidet en delutredning med verneverdivurdering til kommunedelplan sentrum. Med bakgrunn i dette dokumentet kan det stilles særskilte krav i forbindelse med byggesaksbehandling, for å sikre vern av enkeltbygg og bygningsstrukturer i sentrumsplanområdet.¹⁴

I 2007 ble det laget en tilsvarende verneverdivurdering for byområdene utenfor sentrum, som presenterer bygninger og miljøer av kulturmiljøinteresse, for å øke bevisstheten om kvaliteter i de aktuelle områdene, som kan ha betydning ved vurdering av ombygginger, rehabilitering og fortetting.¹⁵

Sarpsborg inngår i Riksantikvarens NB!-register over byer og tettsteder med kulturmiljøer av nasjonal interesse. Deler av byen fra 1800- og 1900-tallet er definert som område av nasjonal interesse, på grunn av den særegne og helhetlige byplanen. Området, som strekker seg langs de to hovedaksene Sandesundsgate og St. Maries gate, og med torget som midtpunkt, har beholdt kvartalsstrukturen fra gjenreisningsplanen fra 1839, og er et tidlig eksempel på et så helhetlig grep i byplansammenheng.¹⁶

¹¹ Statistisk sentralbyrå: <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken>. Lest 03.09.14

¹² Kommuneplan for Sarpsborg. Kommuneplanens arealdel 2011-2020, s 20.

¹³ Kommunedelplan for kulturminner i Sarpsborg kommune 2005-2016. Nyere kulturminner, s 7,

¹⁴ Verneverdivurdering. Kulturhistorisk hjemmevern. Delutredning til kommuneplan sentrum. Sarpsborg kommune 2003

¹⁵ Kulturhistorisk hjemmevern. Verneverdivurdering i Sarpsborgs byområder utenfor sentrum. Temautredning til kommuneplan, s 3

¹⁶ Riksantikvarens NB!-register: <http://nb.ra.no/nb/index.jsf>. Lest 29.12.14

Planstatus for undersøkte bygninger i kommunen

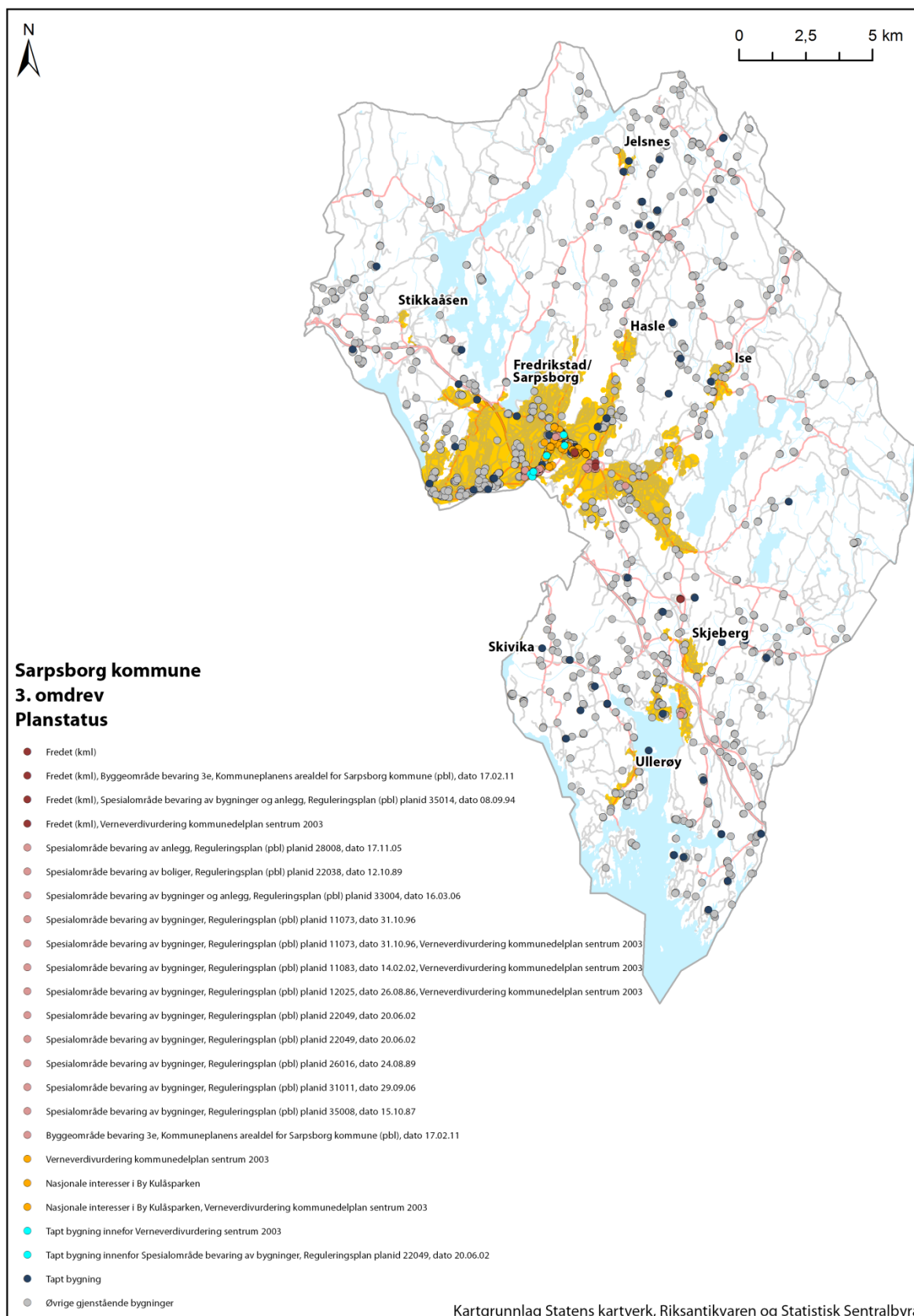
71 av bygningene som inngår i 3. omdrev av kontrollregistreringen i Sarpsborg kommune ligger innenfor spesialområde bevaring i reguleringsplan etter plan- og bygningsloven. Blant disse bygningene er én tapt, én registrert med stor endring (A-endring), 14 med middels endring (B-endring) og 35 med liten endring (C-endring). Én bygning er registrert med ukjent endringsgrad, og de øvrige er uendret.

Til sammen er 7 av bygningene i undersøkelsesgrunnlaget fredet etter kulturminneloven (3 ligger innenfor et spesialområde). Alle disse bygningene er uendret.

For Sarpsborg kommune har vi registrert planstatus for fredete bygninger, bygninger med vern i henhold til kommuneplan og reguleringsplaner, samt bygninger som omfattes av Riksantikvarens NBI-register og Verneverdivurdering til kommunedelplan for sentrum. Vi har ikke registrert planstatus for bygninger som omfattes av Verneverdivurdering utenfor sentrum, Kommunedelplan for kulturminner og Temakart for kulturlandskap. Disse planene fungerer som retningsgivende, og er under rulling. Også kommuneplanen var ute på høring i 2014. Vi har valgt å registrere bygningenes planstatus kun der hvor planstatus er juridisk bindende eller avklart, men unnlatt å registrere planstatus for bygninger hvor man ville trenge tidkrevende verneverdivurderinger av enkeltbygninger (Verneverdivurdering utenfor sentrum), eller et stort revisjonsarbeid (Kommunedelplan for kulturminner). Når det gjelder Temakart for kulturlandskap er det uklart hvilken rolle bygningene har.



01050104044: 71 av SEFRAK-bygningene i Sarpsborg kommune ligger i områder regulert til spesialområde bevaring etter plan- og bygningsloven, slik som denne bygningen i Sandesund terrasse. 70 % av SEFRAK-bygningene i bevaringsområdene er endret, men bare 21 % har volumendringer. For 50 % dreier det seg om overflateendringer og vedlikehold av fasade og tak, eller utskifting av vinduer, som på denne hjørnebygningen. Foto ÅD/NIKU 2014



5.2 Tendenser i trusselbildet

74 SEFRAK-bygninger er tapt i Sarpsborg kommune i 3. omdrev. Dette tilsvarer en tapsandel på 5 %, som er den samme som i 2. omdrev, men lavere enn i 1. omdrev, da tapsandelen var på 14 %. 18 av de tapte bygningene ble registrert som truet i 2. omdrev. Andelen endrete bygninger har økt markant siden 2. omdrev (fra 36 % til 58 %), men andelen sterkt endrete bygninger (3 %) er lav i forhold til andelen bygninger med små endringer (36 %).

Som i tidligere omdrev er det de mindre uthusene på gårdsbrukene som har høyest tapsandel (8 %), og også de større driftsbygningene har høyere tapsandel enn gjennomsnittet i kommunen (7 % mot 5 %). Det er disse bygningstypene som også har den høyeste andelen truete, slik at man kan forvente flere tap i årene fremover. Forfallet på større driftsbygninger på gårdsbrukene må sees i sammenheng med strukturelle endringer og effektivisering av landbruket, med sammenslåing av driftsenheter, fraflytting, funksjonstømming og at dagens landbruksdrift krever nye og tidsmessige driftsbygninger. Dette inntrykket forsterkes av at det er høyere tapsandel i spredtbygde enn i tettbygde områder. For bolighusene og våningshusene er andelen tapte og truete bygninger lavere enn gjennomsnittet for kommunen (4 % tapte og 6 % truete mot henholdsvis 5 % og 9 %), mens andelen endrete bolighus er høyere enn snittet i kommunen (68 % endrete mot 58 %), noe som tyder på vedlikehold og aktiv bruk. 5 av bygårdene i undersøkelsen er tapt i 3. omdrev (7 %), men bygårdene ligger høyest på endringsstatistikken (75 % endrete og høyeste endringstakt), noe som tyder på økt vedlikehold av de gjenstående bygningene.



01300504005: Tapet av større driftsbygninger på gårdsbruk har i alle tre omdrev vært høyere enn gjennomsnittstapet for Sarpsborg kommune totalt, og i 3. omdrev har tapstakten økt i de spredtbygde områdene av kommunen.

Foto: MK/NIKU 2014

6 Samlet resultatoversikt MOV 2014

I dette kapittelet gjøres det rede for det samlede resultatet av kontrollregistreringen i 3. omdrev for Bø, Holmestrand, Samnanger og Sarpsborg kommune.

Det samlede antall bygninger i undersøkelsesgrunnlaget i 3. omdrev var 2770. I 2. omdrev var det samlede antallet 2912 og i 1. omdrev 3403. Gjenstående bygninger i 3. omdrev er 2628.

6.1 Kvantitative forandringer

Til sammen er 142 bygninger tapt i Bø, Holmestrand, Samnanger og Sarpsborg kommune i 3. omdrev. Dette tilsvarer en tapsandel på 5 % av undersøkelsesgrunnlaget for 3. omdrev og et årlig tap på 1 %. Til sammenligning var tapsandelen på 5 % i 2. omdrev og 14 % i 1. omdrev.

80 bygninger er sterkt endret (A-endring). Dette tilsvarer 3 % av undersøkelsesgrunnlaget for 3. omdrev. 451 bygninger er middels endret (B-endring). Dette tilsvarer 17 %. Flesteparten av de endrete bygningene, nærmere bestemt 837, er registrert med minste endringsgrad (C-endring), noe som tilsvarer 32 % av de gjenstående. Av de sterkt endrete bygningene (A-endring) er det 5 hvor deler av huset er revet, og av de middels endrete bygningene (B-endring), er det 21 hvor deler av huset er revet, og 11 som er tilbakeført til eldre uttrykk. I tillegg er det 14 av de lite endrete bygningene (C-endring) som er tilbakeført til eldre uttrykk, og en som er dokumentert stilhistorisk tilbakeført.

44 bygninger er sterkt truet. Dette tilsvarer 2 % av de gjenstående bygningene i 3. omdrev. I tillegg er 188 bygninger registrert som truet. Dette tilsvarer 7 %, som er samme andel som i 2. omdrev.

Til sammen er 265 bygninger tapt, sterkt truet og sterkt endret (A-endring) i 3. omdrev (en av bygningene er både sterkt endret og sterkt truet). Dette utgjør 10 % av undersøkelsesgrunnlaget for 3. omdrev.

1027 bygninger er uendret og ikke truet. Dette tilsvarer 40 % av de gjenstående bygningene i 3. omdrev.

Kommunevise variasjoner

Tapsprosenten er høyest i Samnanger kommune (7 %). Deretter kommer Holmestrand (6 %) og Sarpsborg (5 %), mens Bø ligger best an i 3. omdrev (3 %). Det samme mønsteret så man også i 2. omdrev.

Når det gjelder tilstanden for de gjenstående bygningene, er det størst andel sterkt truede SEFRAK-bygninger i Bø og Sarpsborg kommune (2 %), og lavest andel i Samnanger kommune (0 %), mens Holmestrand har 1 % sterkt truede.

Sarpsborg kommune har høyest andel endrete bygninger av de fire kommunene (58 %). Deretter følger Holmestrand (56 %) og Samnanger (48 %), mens Bø har lavest andel endrete (40 %).

Andelen SEFRAK-bygninger som er uendret og intakt har sunket i alle fire kommuner. I Sarpsborg har andelen intakte og uendrete sunket fra 42 % til 31 %, i Holmestrand fra 47 % til 38 %, i Samnanger fra 45 % til 41 %, og i Bø fra 57 % til 50 %.

Samlet resultatoversikt MOV 2014

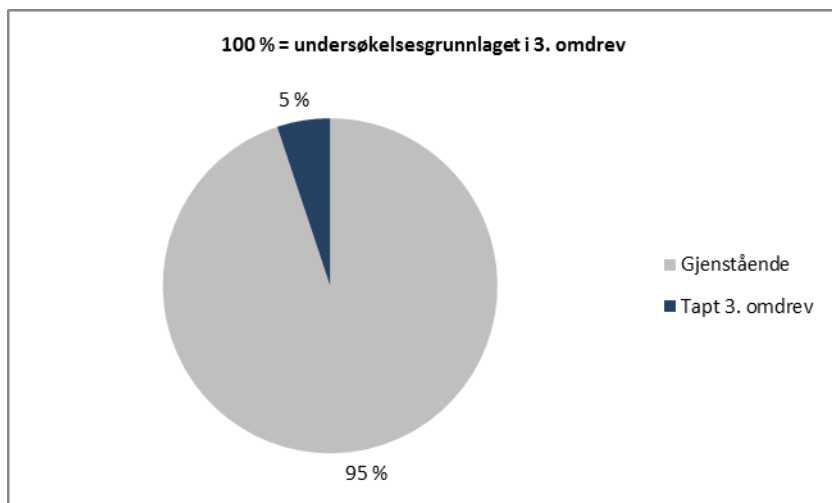
Kommune	Under-søkt 1. omd	Tapt 1. omdrev		Under-søkt 2. omd	Tapt 2. omdrev		Under-søkt 3. omd	Tapt 3. omdrev		Snitt tap pr år 3. omdrev		Gjenstående 3. omd
		Antall	%		Antall	%		Antall	%	Antall	%	
Bø	803	111	14 %	692	29	4 %	663	21	3 %	4,2	0,6 %	642
Holmestrand	477	46	10 %	431	16	4 %	415	24	6 %	4,8	1,2 %	391
Samnanger	468	102	22 %	366	21	6 %	345	23	7 %	4,6	1,3 %	322
Sarpsborg	1655	232	14 %	1423	76	5 %	1347	74	5 %	14,8	1,1 %	1273
Samlet 2014	3403	491	14 %	2912	142	5 %	2770	142	5 %	28,4	1,0 %	2628

Samlet resultat for tap i Bø, Holmestrand, Samnanger og Sarpsborg 1., 2. og 3. omdrev

Kommune	Gjenstående 3. omdrev	A-stor endring		B-middels endring		C-liten endring		Står	Sterkt truet		Truet	
		Antall	%	Antall	%	Antall	%		Antall	%	Antall	%
Bø	642	17	3 %	77	12 %	160	25 %	12	13	2 %	55	9 %
Holmestrand	391	13	3 %	69	18 %	137	35 %	4	4	1 %	21	5 %
Samnanger	322	12	4 %	60	19 %	82	25 %	8	1	0 %	26	8 %
Sarpsborg	1273	38	3 %	245	19 %	458	36 %	23	26	2 %	86	7 %
Samlet 2014	2628	80	3 %	451	17 %	837	32 %	47	44	2 %	188	7 %

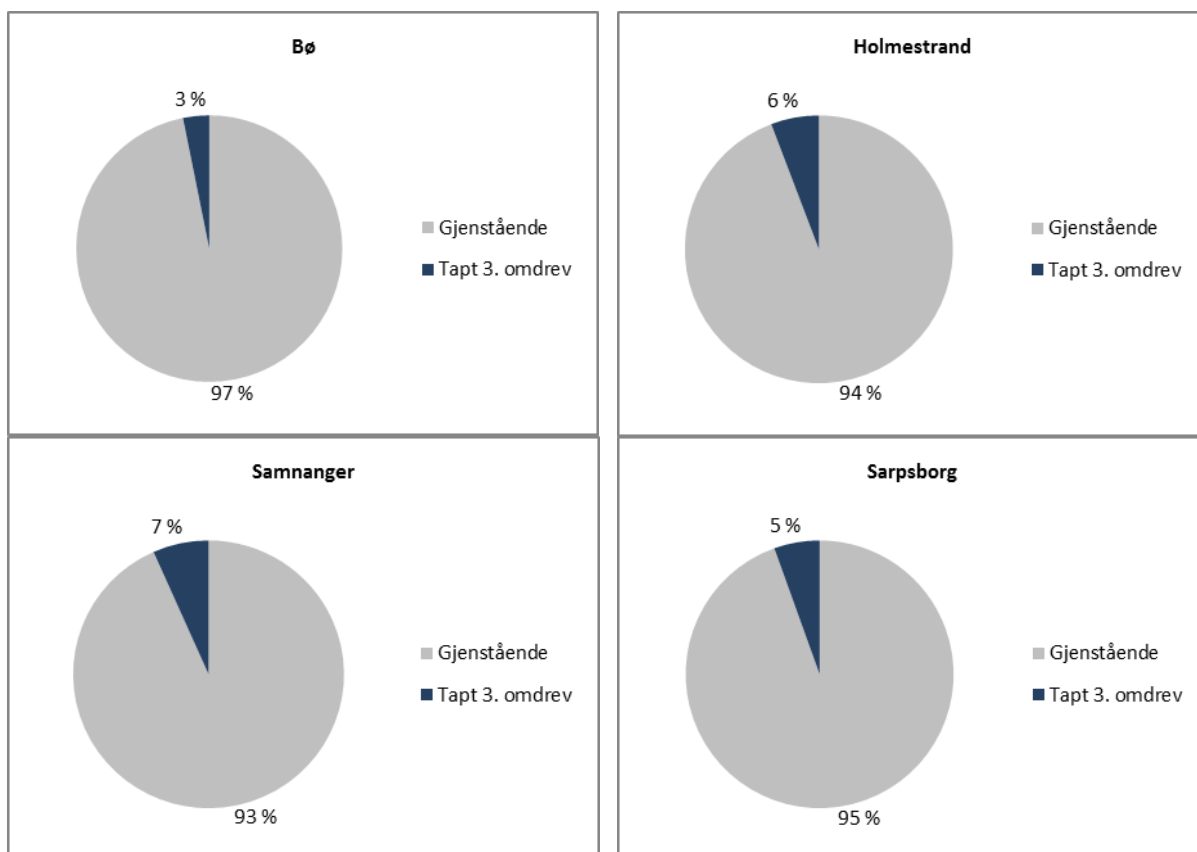
Samlet resultat for endringer og tilstand i Bø, Holmestrand, Samnanger og Sarpsborg 3. omdrev

Samlet resultat tap



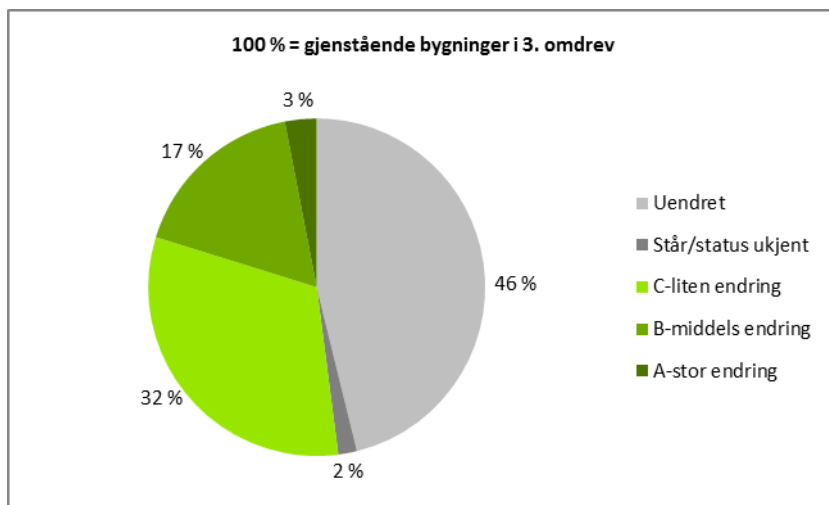
Totalt 3. omdrev	2770
Tapt 3. omdrev	142
Gjenstående	2628

Figur 25: Tapte og gjenstående bygninger. Samlet resultat for Bø, Holmestrand, Samnanger og Sarpsborg



Figur 26: Tapte og gjenstående bygninger. Kommunevise resultat

Samlet resultat endring



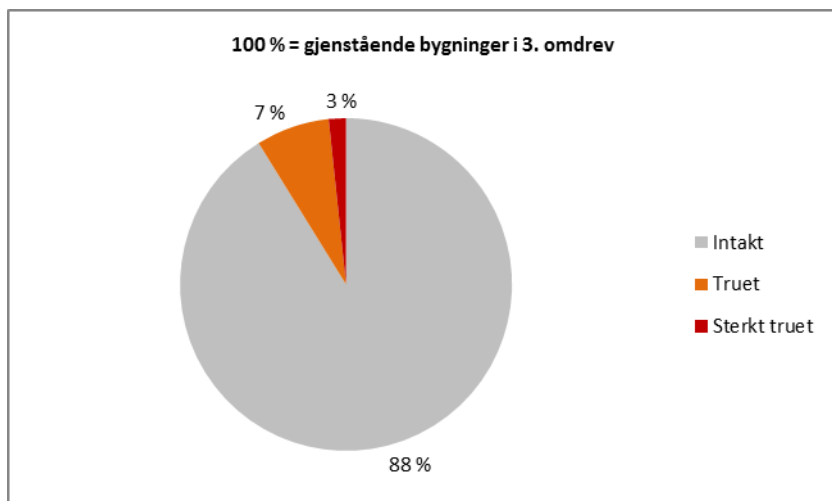
Uendret	1213
Står/ukjent endringsgrad	47
C-liten endring	837
B-middels endring	451
A-stor endring	80
Totalt 3. omdrev	2628

Figur 27: Endringer. Samlet resultat for Bø, Holmestrand, Samnanger og Sarpsborg



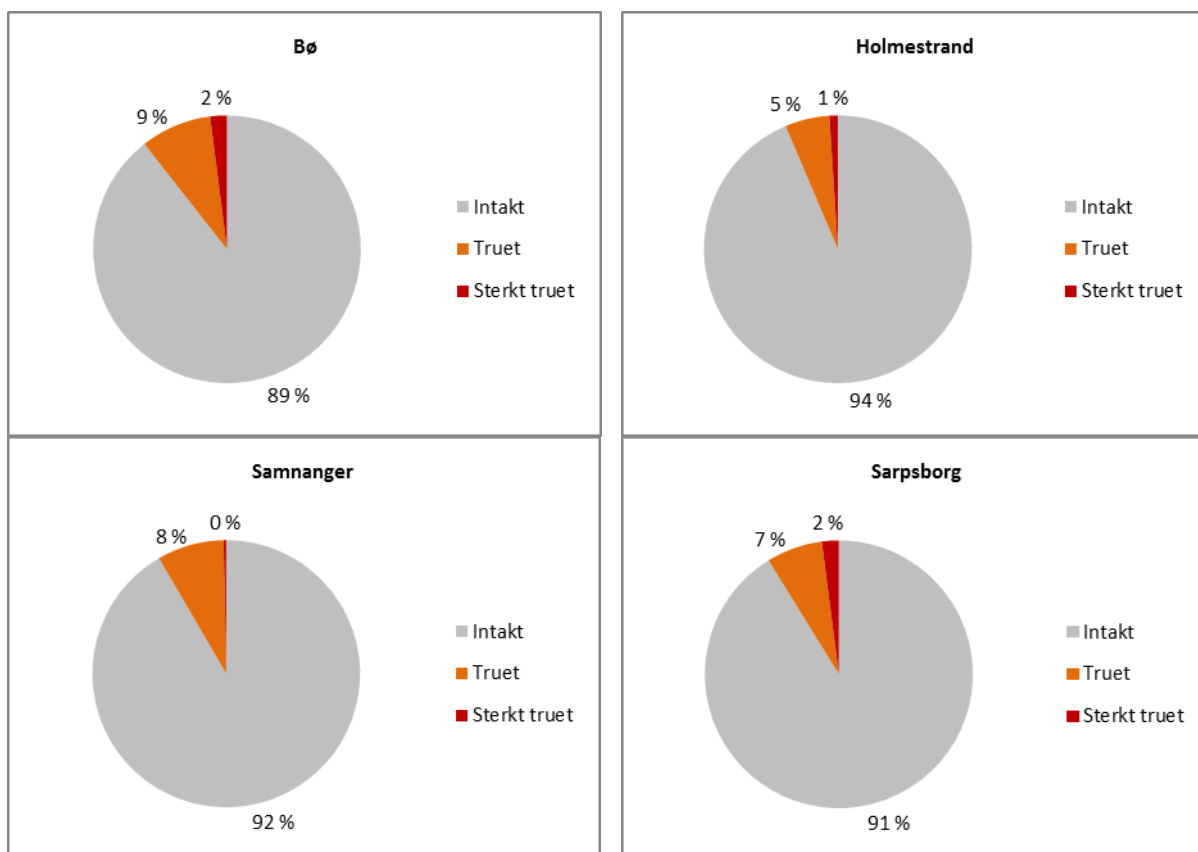
Figur 28: Endringer. Kommunevise resultat

Samlet resultat tilstand



Intakt	2396
Truet	188
Sterkt truet	44
Totalt 3. omdrev	2628

Figur 29: Bygningstilstand. Samlet resultat for Bø, Holmestrand, Samnanger og Sarpsborg

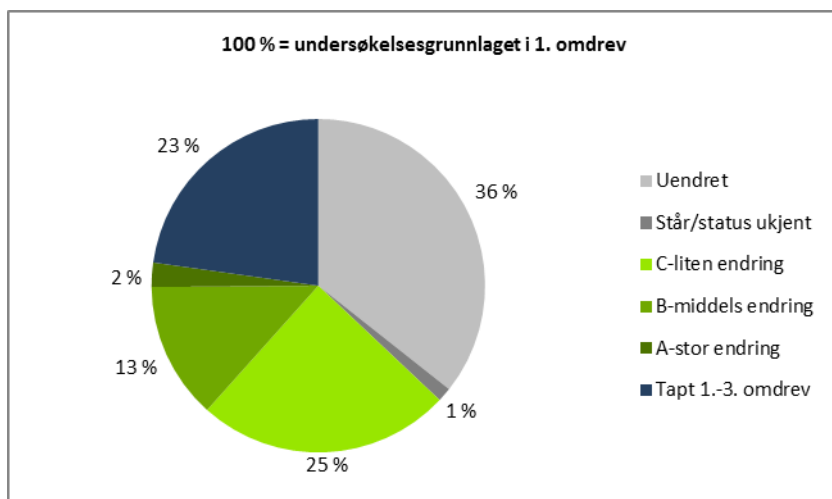


Figur 30: Bygningstilstand. Kommunevise resultat

Samlet resultat akkumulert

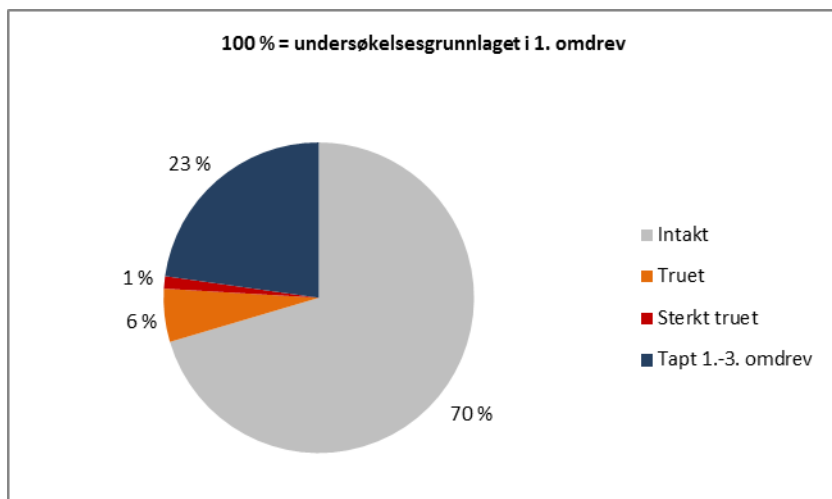
Med utgangspunkt i alle bygningene som inngikk i undersøkelsesgrunnlaget for 1. omdrev, er akkumulert andel tapte bygninger i Bø, Holmestrand, Samnanger og Sarpsborg kommune etter 3. omdrev på 23 %, mot 19 % i 2. omdrev og 14 % i 1. omdrev.

Akkumulert andel bygninger som er tapt, sterkt truet og sterkt endret (A-endering) etter 3. omdrev er 26 %, som i 2. omdrev, mens denne andelen var på 21 % i 1. omdrev. Tar man også med bygningene som er registrert som truet, blir andelen i 3. omdrev på 32 %.



Uendret	1213
Står/ukjent endringsgrad	47
C-liten endring	837
B-middels endring	451
A-stor endring	80
Tapt 1.-3. omdrev	775
Totalt 1. omdrev	3403

Figur 31: Akkumulert tap og endringer. Samlet resultat for Bø, Holmestrand, Samnanger og Sarpsborg



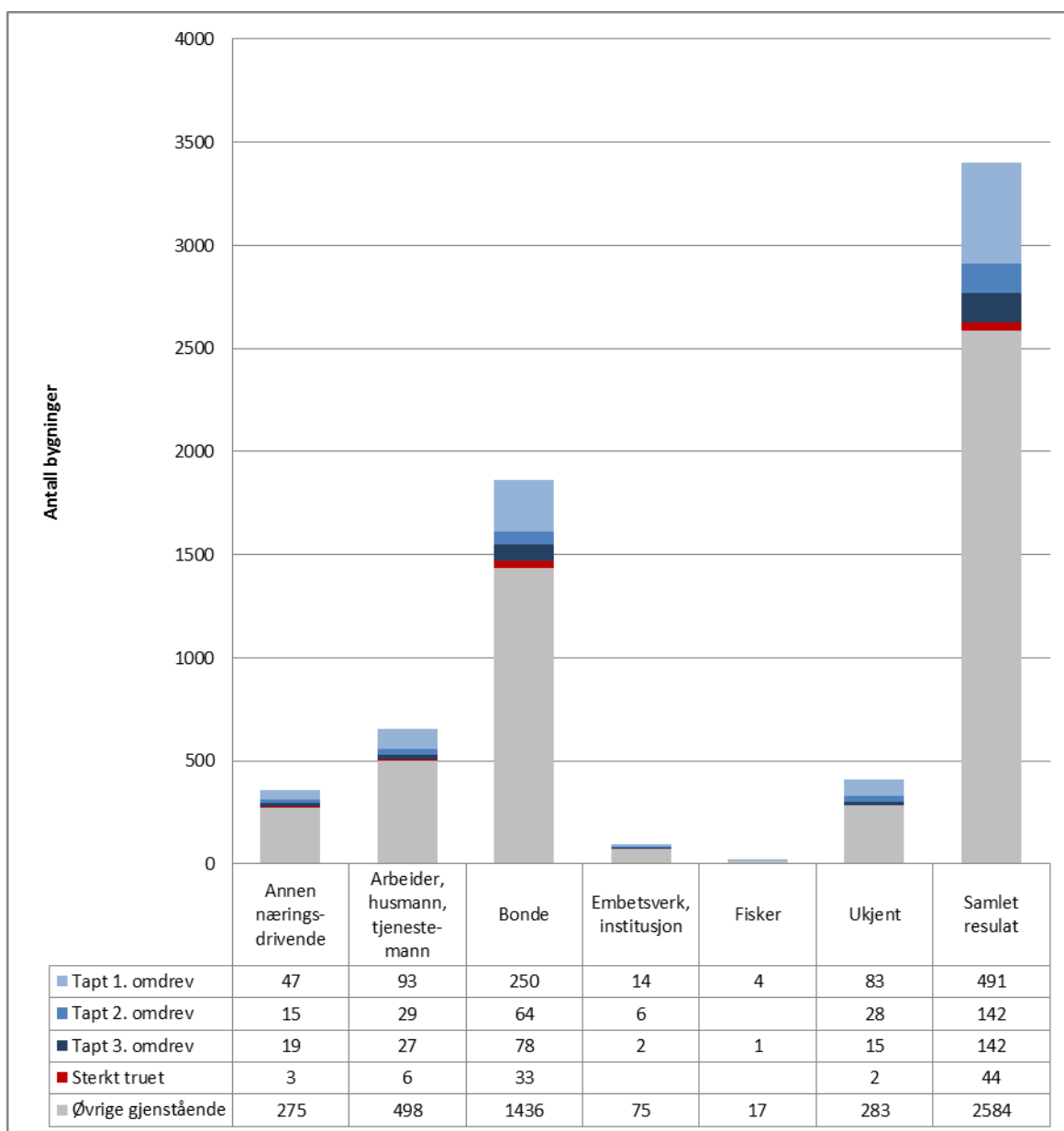
Intakt	2396
Truet	188
Sterkt truet	44
Tapt 1.-3. omdrev	775
Totalt 1. omdrev	3403

Figur 32: Akkumulert tap og bygningstilstand. Samlet resultat for Bø, Holmestrand, Samnanger og Sarpsborg

6.2 Kvalitative forandringer

6.2.1 Bestandsutviklingen i forhold til sosial miljøsammenheng

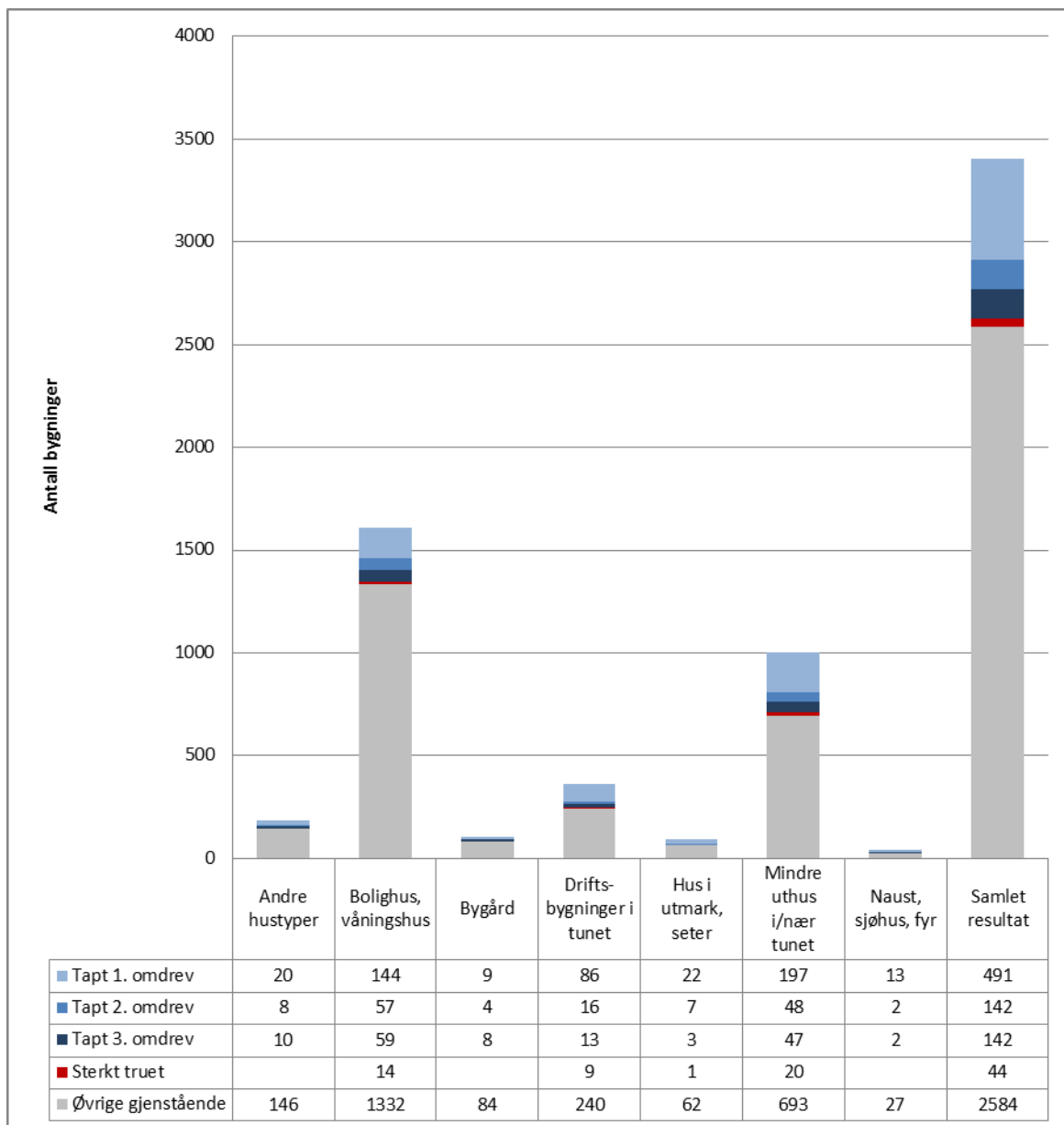
	Annen næringsdrivende	Arbeider, husmann, tjenestemann	Bonde	Embetsverk, institusjon	Fisker	Ukjent	Samlet
Tapt 1. omdrev	1 %	3 %	7 %	0 %	0 %	2 %	14 %
Tapt 2. omdrev	1 %	1 %	2 %	0 %	0 %	1 %	5 %
Tapt 3. omdrev	6 %	5 %	5 %	3 %	6 %	5 %	5 %
Sterkt truet 3. omdrev	1 %	1 %	2 %	0 %	0 %	1 %	2 %
Antall bygn 3. omdrev	297	531	1547	77	18	300	2770
Andel av totalt 3. omd	11 %	19 %	56 %	3 %	1 %	11 %	100 %



Figur 33: Akkumulert tap og bygningstilstand for ulike sosiale miljøsammenhenger. Samlet resultat for Bø, Holmestrand, Samnanger og Sarpsborg

6.2.2 Bestandsutviklingen i forhold til bygningstyper

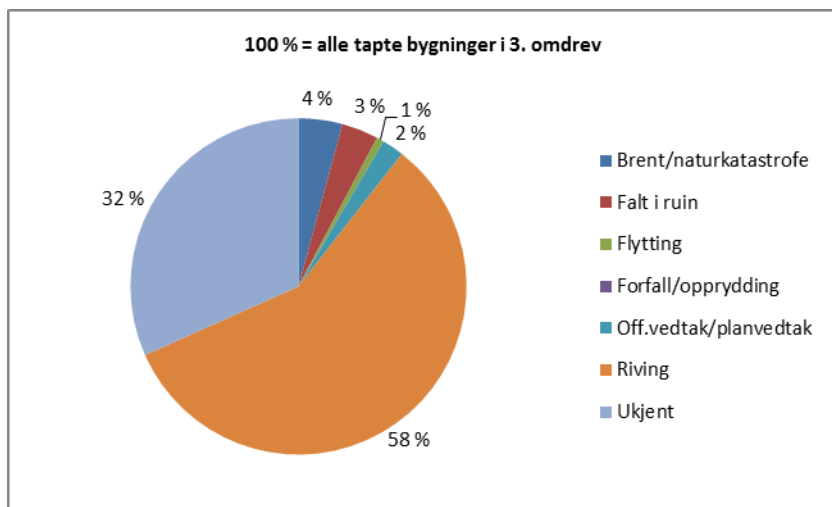
	Andre hustyper	Bolighus/våningshus	Bygård	Driftsbygninger i tunet	Hus i utmark/seter	Mindre uthus i/nær tunet	Naust, sjøhus, fyr m.m.	Samlet
Tapt 1. omdrev	1 %	4 %	0 %	3 %	1 %	6 %	0 %	14 %
Tapt 2. omdrev	0 %	2 %	0 %	1 %	0 %	2 %	0 %	5 %
Tapt 3. omdrev	6 %	4 %	9 %	5 %	5 %	6 %	7 %	5 %
Sterkt truet	0 %	1 %	0 %	3 %	2 %	3 %	0 %	2 %
Antall bygn 3. omdrev	156	1405	92	262	66	760	29	2770
Andel av totalt 3. omd	6 %	51 %	3 %	9 %	2 %	27 %	1 %	100 %



Figur 34: Akkumulert tap og bygningstilstand for ulike bygningstyper. Samlet resultat for Bø, Holmestrand, Samnanger og Sarpsborg

6.2.3 Tapsårsaker

For 32 % av de tapte bygningene i Bø, Holmestrand, Samnanger og Sarpsborg i 3. omdrev er tapsårsaken ukjent. 58 % av de tapte bygningene er revet, 3 % har falt i ruin og 1 % er flyttet. 2 % av tapene er en følge av offentlige vedtak, og for 4 % er tapsårsaken brann.



Brent/naturkatastrofe	6
Falt i ruin	5
Flytting	1
Forfall/opprydding	0
Off. vedtak/planvedtak	3
Riving	82
Ukjent	45
Totalt	142

Figur 35: Tapsårsaker. Samlet resultat for Bø, Holmestrand, Samnanger og Sarpsborg

Figurliste

1. Tapte og gjenstående bygninger
2. Endrete og uendrete bygninger
3. Bygningstilstand
4. Akkumulert tap og endringer
5. Akkumulert tap og bygningstilstand
6. Undersøkelingsgrunnlaget i Bø, Holmestrand, Samnanger og Sarpsborg i forhold til opprinnelige SEFRAK-registreringer
7. Undersøkelingsgrunnlaget i Sarpsborg i forhold til opprinnelige SEFRAK-registreringer
8. Tapte og gjenstående bygninger
9. Akkumulert tapte og gjenstående bygninger
10. Tapte bygninger fordelt på samfunnssektor
11. Tapte bygninger fordelt på sosial miljøsammenheng
12. Tapte bygninger fordelt på bygningstype
13. Tapsårsaker
14. Endringer
15. Endringer fordelt på bygningstyper
16. Bygningstilstand
17. Bygningstilstand fordelt på sosial miljøsammenheng
18. Bygningstilstand fordelt på bygningstyper
19. Tapte bygninger fordelt på områder
20. Tapte bygninger fordelt på tettbygde og spredtbygde strøk
21. Endringer fordelt på områder
22. Endringer fordelt på tettbygde og spredtbygde områder
23. Bygningstilstand fordelt på områder
24. Bygningstilstand fordelt på tettbygde og spredtbygde områder
25. Tapte og gjenstående bygninger. Samlet resultat for Bø, Holmestrand, Samnanger og Sarpsborg
26. Tapte og gjenstående bygninger. Kommunevise resultat
27. Endringer. Samlet resultat for Bø, Holmestrand, Samnanger og Sarpsborg
28. Endringer. Kommunevise resultat
29. Bygningstilstand. Samlet resultat for Bø, Holmestrand, Samnanger og Sarpsborg
30. Bygningstilstand. Kommunevise resultat
31. Akkumulert tap og endringer. Samlet resultat for Bø, Holmestrand, Samnanger og Sarpsborg
32. Akkumulert tap og bygningstilstand. Samlet resultat for Bø, Holmestrand, Samnanger og Sarpsborg
33. Akkumulert tap og bygningstilstand for ulike sosiale miljøsammenhenger. Samlet resultat for Bø, Holmestrand, Samnanger og Sarpsborg
34. Akkumulert tap og bygningstilstand for ulike bygningstyper. Samlet resultat for Bø, Holmestrand, Samnanger og Sarpsborg
35. Tapsårsaker. Samlet resultat for Bø, Holmestrand, Samnanger og Sarpsborg

Kilder

BraArkiv. Skjemaer og foto fra SEFRAK-registreringen

Broe, Unni og Solrun Skogstad: Gamle hus da og nå 2004-2009. Status for SEFRAK-registrerte bygninger Sarpsborg kommune, Østfold fylke 2009, 2. omverv. Riksantikvaren 2010

Broe, Unni og Solrun Skogstad: Gamle hus da og nå. Status for SEFRAK-registrerte bygninger Sarpsborg kommune, Østfold fylke 2004. Riksantikvaren 2007

Gamle hus da og nå – kontrollregistrering 2004, 2009 og 2014. Foto og rådata

Kartgrunnlag – Statens kartverk, Geovekst

Kommunedelplan for kulturminner i Sarpsborg kommune 2005-2016. Nyere kulturminner

Kommuneplan for Sarpsborg. Kommuneplanens arealdel 2011-2020

Kulturhistorisk hjemmevern. Verneverdivurdering i Sarpsborgs byområder utenfor sentrum. Temautredning til kommuneplan

Prop.1 S (2013–2014). Det Kongelige Miljøverndepartement

Riksantikvaren: Strategi for miljøovervåking på kulturminnefeltet 2009-2020

Riksantikvarens hjemmeside: www.ra.no

Riksantikvarens NB!-register: <http://nb.ra.no/nb/index.jsf>

St.meld. nr. 16 (2004-2005) Leve med kulturminner. Det Kongelige Miljøverndepartement

Statistisk sentralbyrå: <http://statbank.ssb.no/statistikbanken>

Verneverdivurdering. Kulturhistorisk hjemmevern. Delutredning til kommuneplan sentrum. Sarpsborg kommune 2003

Vedlegg

Vedlegg 1: Tap, endring og tilstand i Sarpsborg fordelt på bygningstyper

Sarpsborg kommune	Under søkt 1. omdrev	Tapt 1. omdrev		Under søkt 2. omdrev	Tapt 2. omdrev		Under søkt 3. omdrev	Tapt 3. omdrev		Gjenstående 3. omdrev	Endret totalt		A-stor endring		B-middels endring		C-liten endring		Står	Sterkt truet		Truet	
			%			%			%			%		%		%		%			%		%
Bolig	368	41	11 %	327	13	4 %	314	12	4 %	302	228	75 %	11	4 %	76	25 %	141	47 %	4	3	1 %	6	2 %
Våningshus	475	29	6 %	446	18	4 %	428	20	5 %	408	252	62 %	21	5 %	93	23 %	138	34 %	8	7	2 %	28	7 %
Bolighus, våningshus	843	70	8 %	773	31	4 %	742	32	4 %	710	480	68 %	32	5 %	169	24 %	279	39 %	12	10	1 %	34	5 %
Mindre uthus i/nær tunet	142	26	18 %	116	6	5 %	110	10	9 %	100	31	31 %	2	2 %	9	9 %	20	20 %	0	9	9 %	13	13 %
Sidebygning	122	23	19 %	99	8	8 %	91	5	5 %	86	33	38 %	1	1 %	13	15 %	19	22 %	2	0	0 %	11	13 %
Stabbur, loft	91	4	4 %	87	2	2 %	85	1	1 %	84	26	31 %	1	1 %	0	0 %	25	30 %	1	1	1 %	9	11 %
Uthus knyttet til bolig/bygård	154	64	42 %	90	18	20 %	72	12	17 %	60	28	47 %	0	0 %	8	13 %	20	33 %	0	2	3 %	8	13 %
Mindre uthus i/nær tunet	509	117	23 %	392	34	9 %	358	28	8 %	330	118	36 %	4	1 %	30	9 %	84	25 %	3	12	4 %	41	12 %
Driftsbygning	79	14	18 %	65	4	6 %	61	3	5 %	58	32	55 %	0	0 %	18	31 %	14	24 %	4	2	3 %	6	10 %
Fjøs, stall, låve	37	9	24 %	28	2	7 %	26	3	12 %	23	7	30 %	0	0 %	0	0 %	7	30 %	2	2	9 %	3	13 %
Driftsbygninger i tunet	116	23	20 %	93	6	6 %	87	6	7 %	81	39	48 %	0	0 %	18	22 %	21	26 %	6	4	5 %	9	11 %
Utløe, sommerfjøs	2	1	50 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	1	100 %	0	0 %	1	100 %	0	0 %	0	0	0 %	1	100 %
Hus i utmark, seter	2	1	50 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	1	100 %	0	0 %	1	100 %	0	0 %	0	0	0 %	1	100 %
Naust, sjøbu	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	1	100 %	0	0 %	1	100 %	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %
Naust, sjøhus, fyr	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	1	100 %	0	0 %	1	100 %	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %
Bygård	79	8	10 %	71	1	1 %	70	5	7 %	65	49	75 %	2	3 %	12	18 %	35	54 %	1	0	0 %	0	0 %
Annet	6	1	17 %	5	1	20 %	4	0	0 %	4	1	25 %	0	0 %	1	25 %	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %
Bygdemagasin, tollbu	2	0	0 %	2	0	0 %	2	0	0 %	2	1	50 %	0	0 %	0	0 %	1	50 %	0	0	0 %	0	0 %
Forretningsbygg	21	1	5 %	20	1	5 %	19	0	0 %	19	13	68 %	0	0 %	2	11 %	11	58 %	0	0	0 %	0	0 %
Forsamlingshus	10	1	10 %	9	0	0 %	9	0	0 %	9	6	67 %	0	0 %	1	11 %	5	56 %	0	0	0 %	0	0 %
Hotell, gjestgiveri, skystasjon, kafé m.m.	12	1	8 %	11	0	0 %	11	0	0 %	11	9	82 %	0	0 %	0	0 %	9	82 %	0	0	0 %	1	9 %
Hytte	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	1	100 %	0	0 %	1	100 %	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %
Kirke, kapell	2	0	0 %	2	0	0 %	2	1	50 %	1	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %
Kommunehus	2	0	0 %	2	0	0 %	2	0	0 %	2	1	50 %	0	0 %	0	0 %	1	50 %	0	0	0 %	0	0 %
Næringsbygg	22	4	18 %	18	1	6 %	17	1	6 %	16	9	56 %	0	0 %	4	25 %	5	31 %	1	0	0 %	0	0 %
Skole	19	3	16 %	16	0	0 %	16	1	6 %	15	9	60 %	0	0 %	3	20 %	6	40 %	0	0	0 %	0	0 %
Stasjonsbygning	3	1	33 %	2	1	50 %	1	0	0 %	1	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %
Ukjent	5	1	20 %	4	0	0 %	4	0	0 %	4	3	75 %	0	0 %	2	50 %	1	25 %	0	0	0 %	0	0 %
Andre hustyper	105	13	12 %	92	4	4 %	88	3	3 %	85	53	62 %	0	0 %	14	16 %	39	46 %	1	0	0 %	1	1 %
Sarpsborg totalt	1655	232	14 %	1423	76	5 %	1347	74	5 %	1273	741	58 %	38	3 %	245	19 %	458	36 %	23	26	2 %	86	7 %

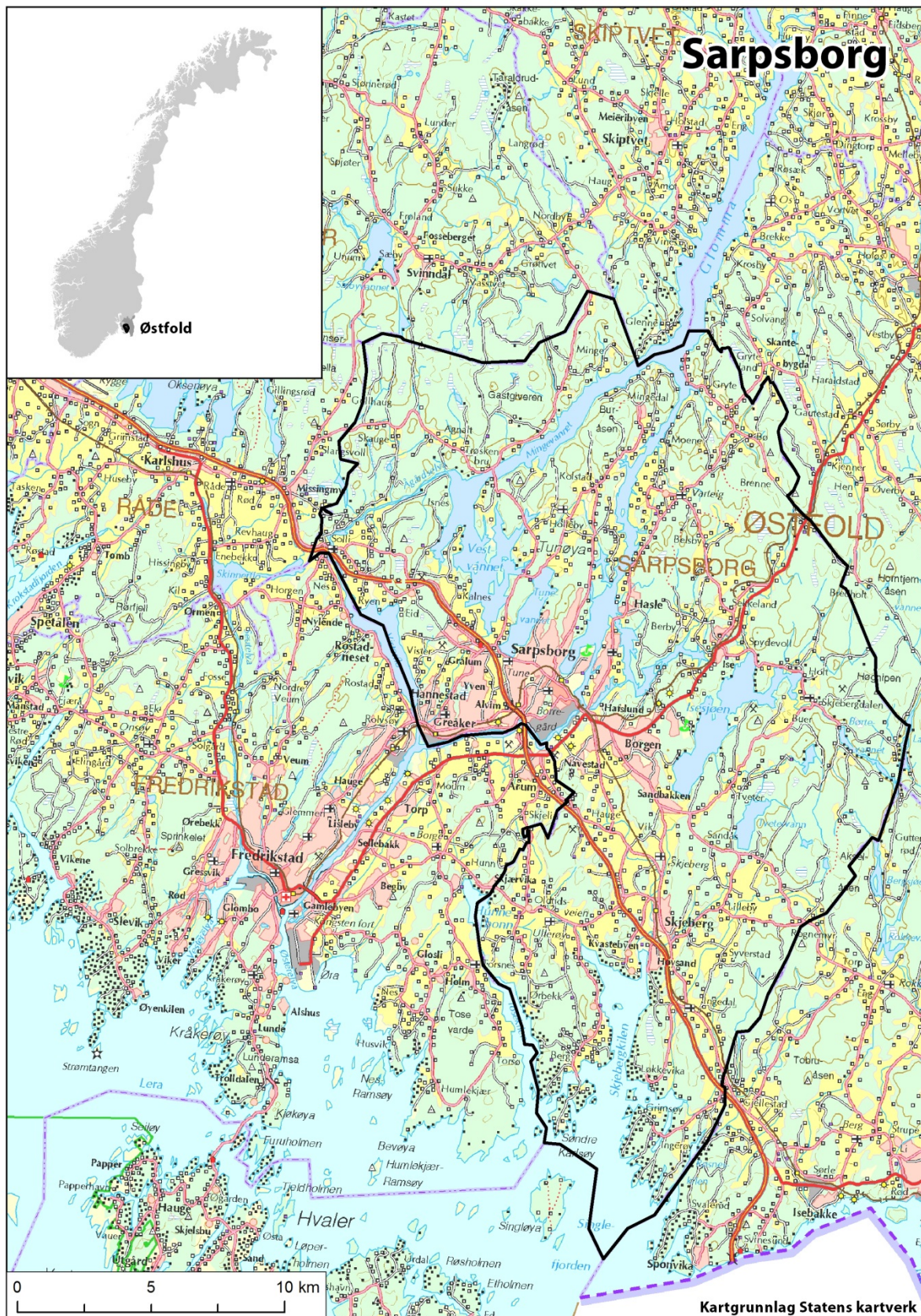
Vedlegg 2: Tap, endring og tilstand i Sarpsborg fordelt på registreringskretser

Sarpsborg kommune		Under søkt 1. omdrev	Tapt 1. omdrev		Under søkt 2. omdrev	Tapt 2. omdrev		Under søkt 3. omdrev	Tapt 3. omdrev		Gjenstående 3. omdrev	Endret totalt		A-stor endring		B-middels endring		C-liten endring		Står	Sterkt truet		Truet	
Krets				%			%			%			%		%		%		%			%		%
0105	103 Spikeren	29	8	28 %	21	0	0 %	21	2	10 %	19	18	95 %	1	5 %	7	37 %	10	53 %	0	0	0 %	0	0 %
0105	104 Sandesund	69	13	19 %	56	6	11 %	50	3	6 %	47	37	79 %	0	0 %	11	23 %	26	55 %	0	1	2 %	4	9 %
0105	108 Enenda	24	6	25 %	18	1	6 %	17	1	6 %	16	13	81 %	0	0 %	6	38 %	7	44 %	0	0	0 %	0	0 %
0105	109 Turkerud	4	2	50 %	2	0	0 %	2	0	0 %	2	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %
0105	110 Vingulmork	18	4	22 %	14	0	0 %	14	1	7 %	13	8	62 %	0	0 %	1	8 %	7	54 %	0	0	0 %	0	0 %
0105	111 Sandesundv skole	5	1	20 %	4	0	0 %	4	1	25 %	3	2	67 %	0	0 %	0	0 %	2	67 %	0	0	0 %	0	0 %
0105	112 Menighetshuset	20	5	25 %	15	2	13 %	13	1	8 %	12	8	67 %	0	0 %	5	42 %	3	25 %	0	0	0 %	0	0 %
0105	113 Kulås	5	0	0 %	5	0	0 %	5	0	0 %	5	1	20 %	0	0 %	0	0 %	1	20 %	0	0	0 %	0	0 %
0105	201 Frankrike	26	2	8 %	24	2	8 %	22	4	18 %	18	13	72 %	1	6 %	1	6 %	11	61 %	0	0	0 %	0	0 %
0105	202 Museet	46	11	24 %	35	0	0 %	35	1	3 %	34	9	26 %	0	0 %	2	6 %	7	21 %	0	1	3 %	1	3 %
0105	203 Grina	55	16	29 %	39	1	3 %	38	3	8 %	35	21	60 %	0	0 %	5	14 %	16	46 %	2	1	3 %	1	3 %
0105	204 Ram	46	11	24 %	35	8	23 %	27	0	0 %	27	16	59 %	0	0 %	7	26 %	9	33 %	0	0	0 %	0	0 %
0105	205 Gleng	77	11	14 %	66	5	8 %	61	4	7 %	57	35	61 %	1	2 %	8	14 %	26	46 %	2	0	0 %	0	0 %
0105	206 Fritzerbakken	7	1	14 %	6	4	67 %	2	0	0 %	2	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %
0105	307 Juletretoppen	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %
0105	1101 Gunnarstorp	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	1	0	0 %	0	0 %
0105	1201 Grimsoya	3	0	0 %	3	0	0 %	3	0	0 %	3	1	33 %	0	0 %	1	33 %	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %
0105	1204 Høysand	9	2	22 %	7	0	0 %	7	0	0 %	7	5	71 %	0	0 %	0	0 %	5	71 %	0	0	0 %	1	14 %
0105	1207 Rønneld	48	7	15 %	41	2	5 %	39	3	8 %	36	17	47 %	2	6 %	4	11 %	11	31 %	1	3	8 %	2	6 %
0105	1302 Hevingen	5	0	0 %	5	0	0 %	5	0	0 %	5	2	40 %	0	0 %	0	0 %	2	40 %	0	0	0 %	0	0 %
0105	1304 Nygårdshaugen	8	1	13 %	7	0	0 %	7	0	0 %	7	4	57 %	0	0 %	1	14 %	3	43 %	1	0	0 %	3	43 %
0105	1305 Volleberg	3	0	0 %	3	0	0 %	3	0	0 %	3	1	33 %	0	0 %	1	33 %	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %
0105	1306 Borgen øst	8	1	13 %	7	0	0 %	7	0	0 %	7	6	86 %	0	0 %	4	57 %	2	29 %	0	0	0 %	0	0 %
0105	1307 Borgen vest	17	1	6 %	16	0	0 %	16	0	0 %	16	11	69 %	1	6 %	6	38 %	4	25 %	1	0	0 %	0	0 %
0105	1308 Klavestadhaugen	3	0	0 %	3	0	0 %	3	0	0 %	3	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	1	33 %	0	0 %
0105	1310 Værnåsen	1	0	0 %	1	1	100 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %
0105	1311 Vik	11	0	0 %	11	2	18 %	9	1	11 %	8	2	25 %	1	13 %	0	0 %	1	13 %	0	0	0 %	2	25 %
0105	1312 Nordlitoppen	4	2	50 %	2	0	0 %	2	0	0 %	2	2	100 %	1	50 %	1	50 %	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %
0105	1313 Kaia	2	0	0 %	2	0	0 %	2	0	0 %	2	1	50 %	0	0 %	0	0 %	1	50 %	0	0	0 %	1	50 %
0105	1314 Tveter	13	4	31 %	9	0	0 %	9	1	11 %	8	4	50 %	0	0 %	0	0 %	4	50 %	1	0	0 %	0	0 %
0105	1401 Hafslund	12	1	8 %	11	0	0 %	11	0	0 %	11	2	18 %	0	0 %	1	9 %	1	9 %	0	0	0 %	0	0 %
0105	1402 Nordberg	5	1	20 %	4	0	0 %	4	0	0 %	4	1	25 %	1	25 %	0	0 %	0	0 %	0	0	0 %	1	25 %

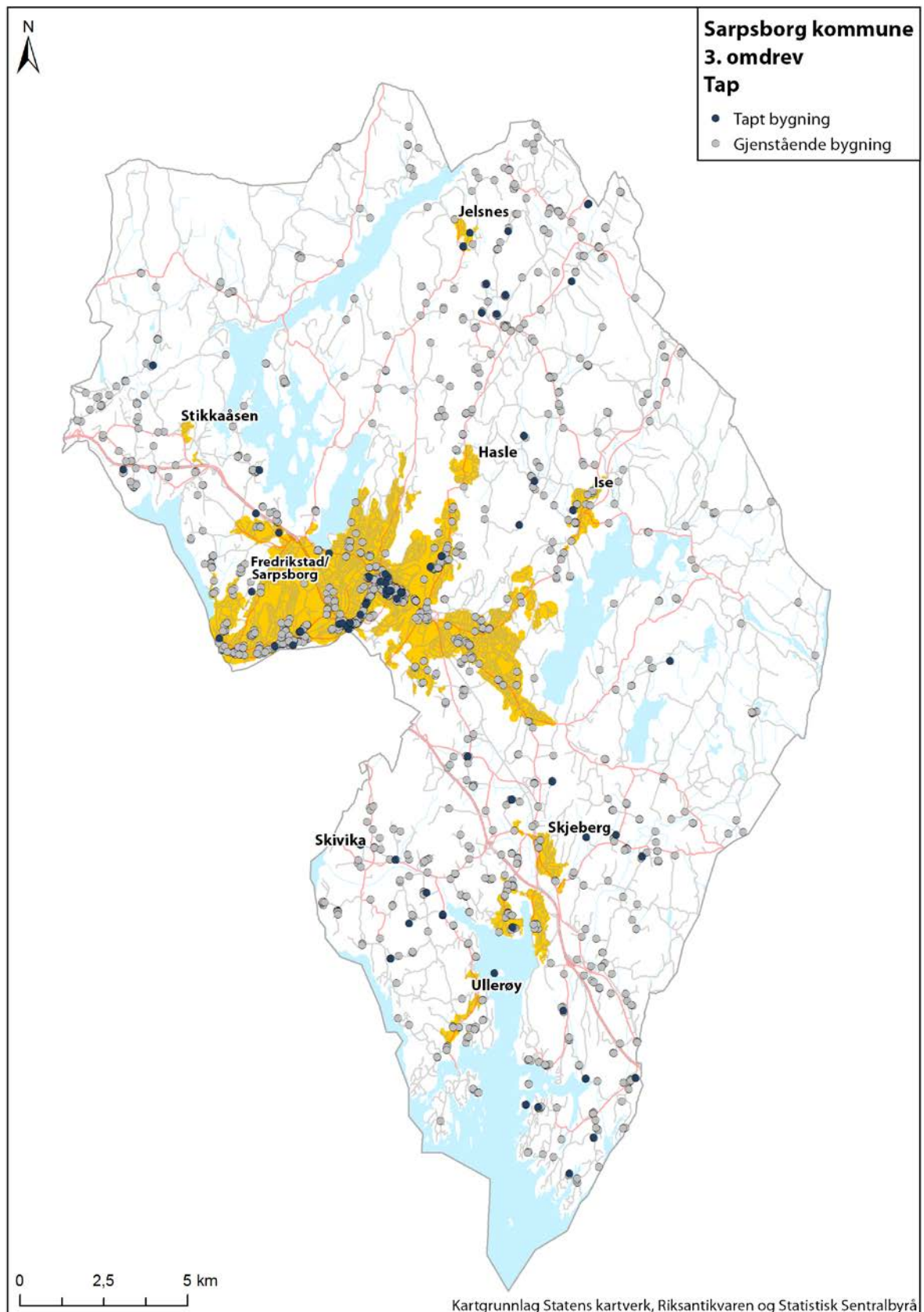
Sarpborg kommune		Tapt		Tapt		Tapt		Gjenstående 3. omdrev	Endret totalt		A-stor endring		B-middels endring		C-liten endring		Står	Sterkt truet		Truet				
Krets	Under søkt 1. omdrev	1. omdrev	%	Under søkt 2. omdrev	2. omdrev	%	Under søkt 3. omdrev		3. omdrev	%	%	%	%	%	%	%		%	%	%	%	%		
0105	1403 Grasto	4	0	0 %	4	0	0 %	4	0	0 %	4	3	75 %	2	50 %	0	0 %	1	25 %	0	0 %	0	0 %	
0105	1404 Hauge	32	3	9 %	29	2	7 %	27	1	4 %	26	7	27 %	0	0 %	3	12 %	4	15 %	1	3	12 %	3	12 %
0105	1405 Hafslundtoppen	2	0	0 %	2	0	0 %	2	0	0 %	2	1	50 %	0	0 %	1	50 %	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %
0105	3108 Kampenes	4	0	0 %	4	0	0 %	4	0	0 %	4	3	75 %	0	0 %	1	25 %	2	50 %	0	0	0 %	0	0 %
0105	3109 Ise	12	0	0 %	12	0	0 %	12	0	0 %	12	7	58 %	0	0 %	3	25 %	4	33 %	0	0	0 %	0	0 %
0105	3110 Skjebergdalen	28	4	14 %	24	0	0 %	24	0	0 %	24	6	25 %	1	4 %	2	8 %	3	13 %	2	2	8 %	3	13 %
0114	101 Hasle	3	0	0 %	3	0	0 %	3	0	0 %	3	1	33 %	0	0 %	0	0 %	1	33 %	0	0	0 %	0	0 %
0114	102 Kultorp	14	1	7 %	13	1	8 %	12	0	0 %	12	6	50 %	1	8 %	2	17 %	3	25 %	0	0	0 %	1	8 %
0114	103 Brunsby	43	4	9 %	39	1	3 %	38	4	11 %	34	16	47 %	3	9 %	4	12 %	9	26 %	1	2	6 %	4	12 %
0114	104 Furuholmen	32	5	16 %	27	2	7 %	25	2	8 %	23	16	70 %	0	0 %	7	30 %	9	39 %	0	0	0 %	2	9 %
0114	105 Bøe, Brenne	34	3	9 %	31	2	6 %	29	2	7 %	27	14	52 %	1	4 %	6	22 %	7	26 %	1	1	4 %	1	4 %
0114	106 Sikkeland	48	4	8 %	44	2	5 %	42	0	0 %	42	13	31 %	0	0 %	4	10 %	9	21 %	0	2	5 %	6	14 %
0114	107 Bergby	29	6	21 %	23	0	0 %	23	4	17 %	19	7	37 %	1	5 %	3	16 %	3	16 %	0	1	5 %	0	0 %
0115	101 Gunnarstorp	45	3	7 %	42	1	2 %	41	2	5 %	39	18	46 %	0	0 %	9	23 %	9	23 %	0	1	3 %	1	3 %
0115	102 Åsred	36	3	8 %	33	2	6 %	31	2	6 %	29	15	52 %	1	3 %	4	14 %	10	34 %	0	1	3 %	0	0 %
0115	103 Nordre Ullerøy	18	0	0 %	18	2	11 %	16	4	25 %	12	4	33 %	0	0 %	1	8 %	3	25 %	0	0	0 %	2	17 %
0115	104 Søndre Ullerøy	34	4	12 %	30	1	3 %	29	0	0 %	29	16	55 %	1	3 %	6	21 %	9	31 %	0	0	0 %	2	7 %
0115	105 Karisøy	6	0	0 %	6	0	0 %	6	0	0 %	6	5	83 %	2	33 %	2	33 %	1	17 %	0	0	0 %	0	0 %
0115	201 Grimsøya	42	1	2 %	41	0	0 %	41	6	15 %	35	21	60 %	1	3 %	5	14 %	15	43 %	0	1	3 %	2	6 %
0115	202 Løkkevika	15	1	7 %	14	0	0 %	14	0	0 %	14	6	43 %	0	0 %	4	29 %	2	14 %	2	0	0 %	0	0 %
0115	203 Ingedal	42	2	5 %	40	2	5 %	38	1	3 %	37	20	54 %	1	3 %	6	16 %	13	35 %	0	0	0 %	3	8 %
0115	205 Skjeberg	13	1	8 %	12	2	17 %	10	0	0 %	10	4	40 %	0	0 %	2	20 %	2	20 %	0	1	10 %	0	0 %
0115	206 Hornnes	41	1	2 %	40	2	5 %	38	2	5 %	36	23	64 %	1	3 %	6	17 %	16	44 %	0	0	0 %	0	0 %
0130	101 Rød	18	2	11 %	16	0	0 %	16	1	6 %	15	13	87 %	0	0 %	5	33 %	8	53 %	0	0	0 %	2	13 %
0130	102 Helgeby	21	4	19 %	17	2	12 %	15	2	13 %	13	11	85 %	1	8 %	2	15 %	8	62 %	0	0	0 %	1	8 %
0130	104 Nordby	5	2	40 %	3	0	0 %	3	0	0 %	3	3	100 %	2	67 %	0	0 %	1	33 %	0	0	0 %	0	0 %
0130	201 Alvim	22	5	23 %	17	1	6 %	16	0	0 %	16	12	75 %	0	0 %	4	25 %	8	50 %	0	0	0 %	0	0 %
0130	202 Klokkerjordet	2	2	100 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %
0130	203 Valaskjold	11	1	9 %	10	1	10 %	9	1	11 %	8	2	25 %	0	0 %	1	13 %	1	13 %	0	0	0 %	2	25 %
0130	205 Trompeten	3	1	33 %	2	0	0 %	2	0	0 %	2	1	50 %	0	0 %	0	0 %	1	50 %	0	0	0 %	0	0 %
0130	206 Lande	8	2	25 %	6	0	0 %	6	0	0 %	6	6	100 %	0	0 %	3	50 %	3	50 %	0	0	0 %	0	0 %
0130	207 Råkil	8	4	50 %	4	0	0 %	4	0	0 %	4	4	100 %	0	0 %	1	25 %	3	75 %	0	0	0 %	0	0 %
0130	208 Bakkeli	6	3	50 %	3	0	0 %	3	0	0 %	3	3	100 %	0	0 %	1	33 %	2	67 %	0	0	0 %	0	0 %
0130	301 Klokkhaugen	48	7	15 %	41	2	5 %	39	2	5 %	37	30	81 %	2	5 %	10	27 %	18	49 %	0	0	0 %	1	3 %
0130	302 Hannestad	14	2	14 %	12	0	0 %	12	0	0 %	12	10	83 %	1	8 %	8	67 %	1	8 %	0	0	0 %	0	0 %
0130	303 Yven	16	1	6 %	15	0	0 %	15	3	20 %	12	11	92 %	0	0 %	2	17 %	9	75 %	0	0	0 %	0	0 %
0130	304 Yvenbråten	2	0	0 %	2	0	0 %	2	0	0 %	2	2	100 %	0	0 %	0	0 %	2	100 %	0	0	0 %	0	0 %

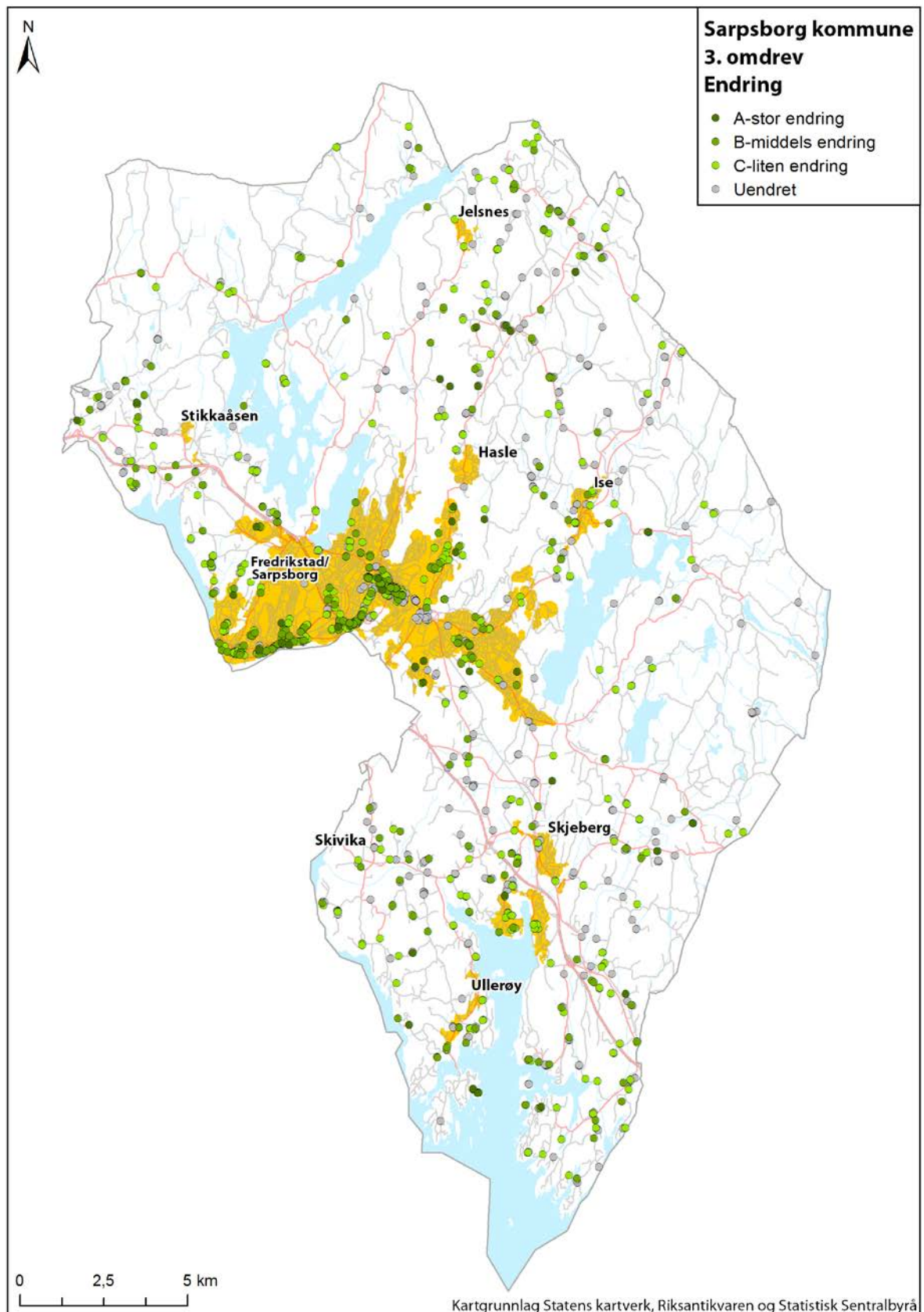
Sarpsborg kommune		Tapt		Tapt		Tapt		Gjenstående 3. omdrev	Endret totalt		A-stor endring		B-middels endring		C-liten endring		Står	Sterkt truet		Truet				
Krets	Under søkt 1. omdrev	1. omdrev	%	2. omdrev	%	3. omdrev	%		%	%	%	%	%	%	%	%		%	%	%	%	%		
0130	308 Grålum	7	1	14 %	6	2	33 %	4	0	0 %	4	2	50 %	0	0 %	0	0 %	2	50 %	0	0	0 %	0	0 %
0130	309 Bjørnstad	9	4	44 %	5	0	0 %	5	2	40 %	3	3	100 %	1	33 %	1	33 %	1	33 %	0	0	0 %	0	0 %
0130	401 Greåker	14	0	0 %	14	2	14 %	12	0	0 %	12	10	83 %	0	0 %	2	17 %	8	67 %	0	0	0 %	2	17 %
0130	402 Fredheim	28	0	0 %	28	1	4 %	27	0	0 %	27	25	93 %	1	4 %	9	33 %	15	56 %	1	0	0 %	3	11 %
0130	403 Tindlund	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0	0 %	1	100 %
0130	404 Greåkerdalen	16	2	13 %	14	0	0 %	14	0	0 %	14	13	93 %	0	0 %	5	36 %	8	57 %	1	0	0 %	0	0 %
0130	405 Svartbekk	2	0	0 %	2	0	0 %	2	0	0 %	2	2	100 %	0	0 %	1	50 %	1	50 %	0	0	0 %	0	0 %
0130	406 Moa	14	2	14 %	12	2	17 %	10	1	10 %	9	7	78 %	0	0 %	2	22 %	5	56 %	0	0	0 %	0	0 %
0130	407 Opstad	16	5	31 %	11	0	0 %	11	1	9 %	10	7	70 %	1	10 %	1	10 %	5	50 %	0	0	0 %	0	0 %
0130	502 Sanne	47	6	13 %	41	0	0 %	41	1	2 %	40	20	50 %	1	3 %	8	20 %	11	28 %	2	0	0 %	9	23 %
0130	503 Solli	22	5	23 %	17	0	0 %	17	1	6 %	16	9	56 %	1	6 %	5	31 %	3	19 %	0	2	13 %	2	13 %
0130	504 Agnait	12	0	0 %	12	0	0 %	12	0	0 %	12	6	50 %	0	0 %	1	8 %	5	42 %	1	0	0 %	1	8 %
0130	505 Minge	20	1	5 %	19	2	11 %	17	0	0 %	17	9	53 %	0	0 %	4	24 %	5	29 %	0	1	6 %	5	29 %
0130	506 Trøsken	11	1	9 %	10	1	10 %	9	0	0 %	9	6	67 %	0	0 %	0	0 %	6	67 %	0	0	0 %	3	33 %
0130	507 Holleby	19	2	11 %	17	2	12 %	15	0	0 %	15	10	67 %	2	13 %	2	13 %	6	40 %	1	0	0 %	2	13 %
0130	508 Jelsnes	22	4	18 %	18	1	6 %	17	2	12 %	15	8	53 %	0	0 %	2	13 %	6	40 %	0	0	0 %	2	13 %
0130	509 Kalnes	25	3	12 %	22	0	0 %	22	1	5 %	21	11	52 %	0	0 %	6	29 %	5	24 %	1	0	0 %	0	0 %
0130	510 Vister	21	3	14 %	18	1	6 %	17	0	0 %	17	10	59 %	0	0 %	5	29 %	5	29 %	0	0	0 %	3	18 %
0130	511 Eidet	3	0	0 %	3	0	0 %	3	0	0 %	3	3	100 %	0	0 %	1	33 %	2	67 %	0	1	33 %	1	33 %
Sarpsborg totalt		1655	232	14 %	1423	76	5 %	1347	74	5 %	1273	741	58 %	38	3 %	245	19 %	458	36 %	23	26	2 %	86	7 %

Vedlegg 3: Kommune- og fylkeskart

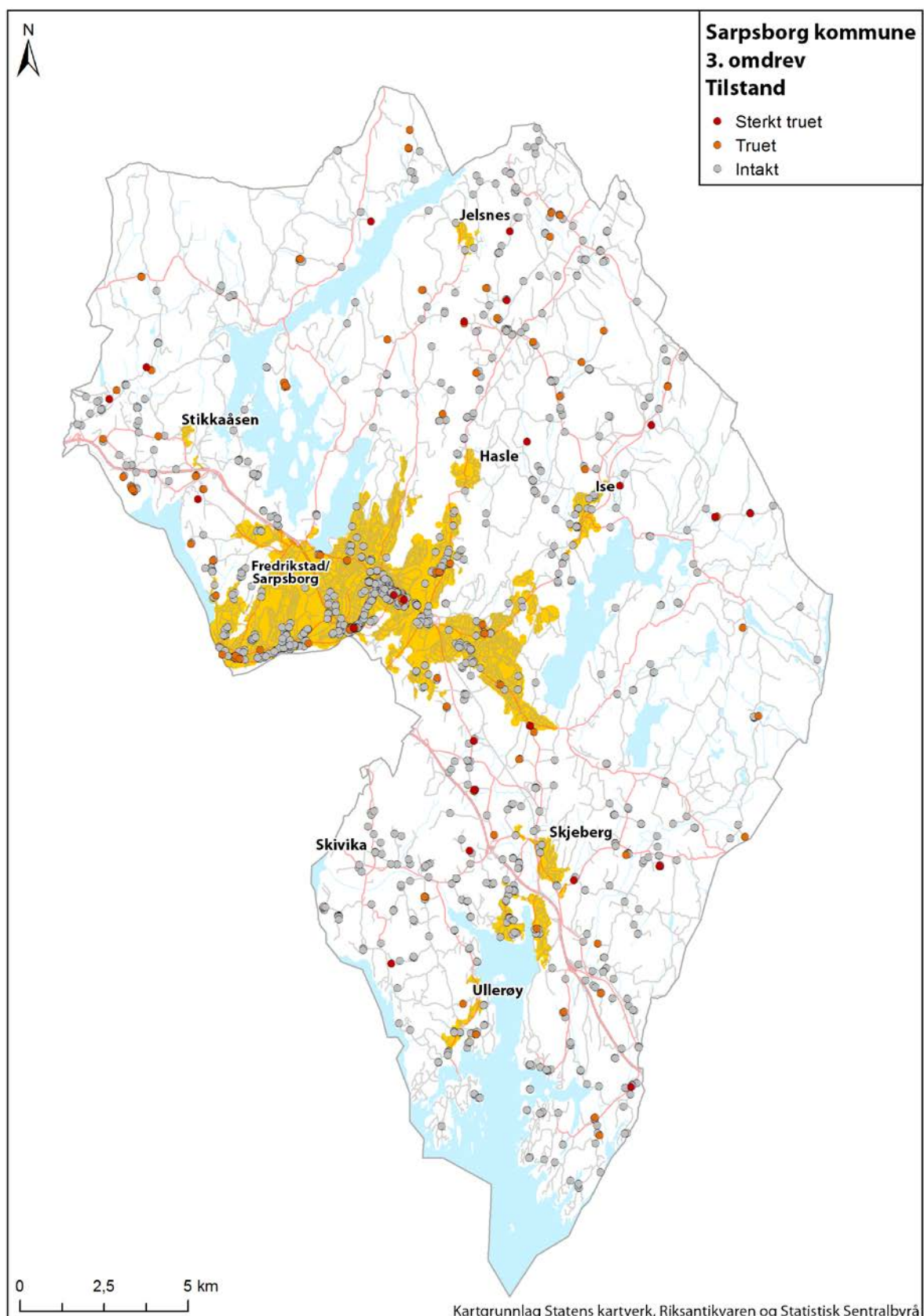


Vedlegg 4: Kart over tapte bygninger i Sarpsborg 3. omdrev



Vedlegg 5: Kart over endrete bygninger i Sarpsborg 3. omdrev

Vedlegg 6: Kart over truede bygninger i Sarpsborg 3. omdrev



Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Rapport 81
ISSN 1503-4895
ISBN 978-82-8101-222-6

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736 Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 934 66 230

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112 Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 922 89 252

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 25
7013 TRONDHEIM
Telefon: 922 66 779 /
405 50 126

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt. 14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00